

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE
FILOZOFICKÁ FAKULTA

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

2012

ANETA KRAUSOVÁ

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE
FILOZOFICKÁ FAKULTA
ÚSTAV TRANSLATOLOGIE

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE
Aneta Krausová

Komentovaný překlad: Mirovyje religii: istorija i sovremennost'. Michail Jur'jevič Zelenkov, Moskva 2003, s. 103 - 124

Annotated translation: The World's Religions: Past and Present. Mihail Jur'evich Zelenkov, Moscow 2003, p. 103 - 124

Poděkování

Chtěla bych poděkovat vedoucímu bakalářské práce PhDr. Mgr. Stanislavu Rubášovi za vedení práce a dobré rady. Dále bych chtěla poděkovat Mgr. Marii Červeňákové za jazykovou korekturu a nakonec prof. PhDr. Luboši Kropáčkovi, CSc. za odborné konzultace.

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně, že jsem řádně citovala všechny použité prameny a literaturu a že práce nebyla využita v rámci jiného vysokoškolského studia či k získání jiného nebo stejného titulu.

V.....dne.....

podpis.....

Anotace

Bakalářská práce je rozdělena na dvě části. První z nich je překlad několika kapitol z knihy *Mirovyje religii: istorija i sovremennost'*, jejímž autorem je Michail Jurjevič Zelenkov. Druhou část představuje odborný komentář k překladu, který je rozdělen do pěti oddílů. Prvním je analýza výchozího textu, navazuje koncepce překladu, metoda překladu, překladatelské problémy a závěrem typologie překladatelských posunů.

Klíčová slova: překlad, překladatelská analýza, koncepce překladu, metoda překladu, překladatelský problém, překladatelský posun.

Abstract

The bachelor thesis is divided into two parts. The translation of the chapters in Zelenkov's book *The World's Religions: Past and Present* makes the first part up, the second one is represented by expert commentary of the translation, which consists of five sections - analysis of the original text, approach to translation, translation method, problems of translation and translation shifts taxonomy.

Key words: translation, translation analysis, approach to translation, translation method, translation problem, translation shift

Obsah

1	ÚVOD	7
2	PŘEKLAD	8
3	KOMENTÁŘ	27
3.1	Překladatelská analýza	27
3.1.1	Vnětextové faktory	27
3.1.1.1	Text a jeho původ	27
3.1.1.2	Autor	27
3.1.1.3	Adresát	28
3.1.1.4	Funkce textu	29
3.1.1.5	Médium – kanál	29
3.1.1.6	Aspekt času a prostředí	29
3.1.2	Vnitrotextové faktory	30
3.1.2.1	Téma	30
3.1.2.2	Presupozice	30
3.1.2.3	Název	30
3.1.2.4	Výstavba textu	31
3.1.2.5	Nonverbální prostředky	32
3.1.2.6	Lexikum	32
3.1.2.7	Syntax	33
3.1.2.8	Styl	34
3.2	Překladatelská koncepce	35
3.3	Metoda překladu	36
3.4	Strategie řešení překladatelských problémů	37
3.4.1	Rovina lexikální	37
3.4.2	Rovina syntaktická	38
3.4.3	Rovina stylistická	39
3.4.4	Rovina pragmatická	41

3.5	Typologie překladatelských posunů.....	42
3.5.1	Posuny na rovině lexikální.....	43
3.5.2	Posuny na rovině syntaktické.....	43
3.5.3	Posuny na rovině stylistické.....	44
3.5.4	Posuny na rovině pragmatické.....	45
4	ZÁVĚR.....	47
5	RESUMÉ.....	48
6	BIBLIOGRAFIE.....	49
6.1	Primární literatura.....	49
6.2	Sekundární literatura.....	49
6.3	Slovníky a příručky.....	50
6.4	Elektronické zdroje.....	50

1 ÚVOD

Cílem této bakalářské práce je nabídnout funkčně ekvivalentní překlad kapitol z knihy *Mirovyje religii: istorija i sovremennost'*, jejímž autorem je Michail Jurjevič Zelenkov.

Dále by měla poskytnout odborný komentář k danému překladu, který se skládá z analýzy výchozího textu, překladatelské koncepce, překladatelské metody, řešení překladatelských problémů a typologie překladatelských posunů.

Výchozí text jsem si zvolila na základě zájmu o náboženství a také z důvodu, že by pro čtenáře mohlo být zajímavé, prohloubit si znalosti o islámu.

Vzhledem k odbornému charakteru textu byl při překladu dáván důraz na sdělnou a vzdělávací funkci, ale také na zpřístupnění cílovému čtenáři.

2 PŘEKLAD

Muhammad (Mohamed, Muhamed)

Muhammad je považován za historicky doloženou postavu. Jeho životní cestu popisuje „sunna“, jeden z věroučných textů islámu. Podle ní se Muhammad narodil roku 570 v Mekce. Pocházel z rodu Hášimovců, který patřil k mekskému kmeni Kurajšovců. Podle muslimů byl Muhammad Prorok a Posel Alláha, jehož prostřednictvím byl lidu předán text Koránu.

Muhammad se narodil v chudé rodině, která však byla v příbuzenském vztahu k mekské aristokracii. Jeho otec zemřel během obchodní cesty ještě před Prorokovým narozením a matka několik let po něm. Muhammad byl vychováván v domě svého dědy 'Abd al-Muttaliba. Už jako chlapec se seznámil s karavanním ochodem, a někdy se dokonce účastnil i obchodních cest. Již v mládí vstoupil do služeb bohaté mekské vdovy Chadídži bint Chuwajlid, aby řídil její obchodní záležitosti. Ve svých dvaceti pěti letech se s ní oženil, a dokud byla Chadídža naživu, nevezl si Muhammad žádnou další ženu. Porodila mu čtyři dcery - Ruqaiju, Umm Kulthúm, Zajnam a Fátimu. Všichni jejich synové zemřeli ještě v kojeneckém věku. Podle jednoho z nich, Qásima, nazývali Muhammada Abu al-Qásim.

Mezi stoupenci islámu se traduje několik verzí o vzniku náboženství a základu věrouky, tedy Koránu. Podle jedné z nich Muhammad miloval samotu a pobožná rozjímání, znal základy judaismu i křesťanství a byl seznámen s názory arabských monoteistů „hanífů“. Často odcházel do hor susedících s Mekkou. Když bylo Muhammadovi okolo čtyřiceti let, začal mít během osamění vidění a poté slyšel hlas, který zvěstoval, že je Poslem Božím. Muhammada hlas i samotné sdělení značně vylekaly. Vzápětí po prvních slovech však následoval příkaz: „Přednášej.“ Muhammad protestoval, že nemůže přednášet, neboť to neumí. Ale archanděl Džibríl ho i nadále důrazně vybízel. „Přednášej, ve jménu Pána svého, který stvořil člověka!“ A tak křikem, kterým byli obvykle obyvatelé města varováni před nebezpečím, oznámil Muhammad Mekkáncům z hory Safá, že mu bylo sesláno slovo Boží.

Podle další verze k seslání Koránu došlo nedaleko Mekky na pahorku Arafát, kde Prorok naslouchal hlasu archanděla Džibríla, který mu asi dvacet tři let ze sedmého

nebe diktoval obsah Koránu. Muhammad ho zároveň předával v podobě samostatných kázání a učení svým přívržencům.

Muslimské duchovenstvo také učí, že Alláh sesílal Korán Muhammadovi především v noci, po jednotlivých zjeveních prostřednictvím archanděla Džibríla. První vidění bylo nazváno „lajlat al-qadr“ neboli „noc úradku“. Odehrálo se v noci z 26. na 27. den měsíce „ramadánu“. Této noci Alláh rozhoduje o osudu každého muslima, přičemž respektuje jejich přání. Proto ji věřící tráví v mešitě, předčítají z Koránu a prosí Alláha, aby jim splnil jejich tužby.

Počáteční zjevení Muhammada nejprve vylekala, poté se ale přesvědčil, že ho Bůh vybral jako svého Posla (rasúl) a Proroka (nabí), aby lidem přinesl slovo Boží.

První zjevení, která se Muhammad snažil zprostředkovat svým soukmenovcům, provolávala velikost jednoho jediného boha Alláha a zavrhovala polyteismus, který se rozšířil v Arábii. Upozorňovala věřící na následné vzkříšení z mrtvých, na Soudný den a na trest Peklem všech, kdo nevěří v Alláha.

Muhammadova kázání se v Mekce nejprve setkala s posměchem, nicméně se okolo něho postupně vytvořila skupina přívrženců, kteří částečně pocházeli z urozených rodů a částečně z nejnižších vrstev muslimské společnosti. Mekská elita na to v obavách o svou moc zareagovala pronásledováním a utlačováním muslimů, Muhammadových stoupenců. Prorok se však nacházel pod ochranou svého rodu a jeho vůdce Abú Táliba. Mnoho muslimů se v té době zachránilo před pronásledováním útekem z Mekky do Etiopie.

Jako první přijala islám Muhammadova žena Chadídža, jež uvěřila v prorocké poslání svého manžela, po ní jeho bratranec a svěřenec Alí a také Zajd, otrok, kterému dal Muhammad svobodu a přijal ho za svého syna. Mezi Kurajšovci se prvními stoupenci nového náboženství stali urození Mekkánci jako Abú Bakr, Umar a Usmán, kteří se později stali „chalífy“ (náměstky Muhammada).

Muhammadova kázání údajně obsahovala slova samotného Alláha, často nazývaného Milosrdným ('ar-rahmán), dokazovala jeho všemohoucnost, velikost a naprostou závislost člověka na jeho vůli. Prorok při nich zmiňoval známé příběhy o dřívějších prorocích a o zaniklých starodávných národech. Korán se tím zřejmě snažil poukázat na to, že Muhammadovo proroctví je skutečné a obecně známé a že neuposlechnutí Proroka odedávna vedlo k potrestání nevěřících.

Někdy v letech 618-620 se Muhammadovi naskytla příležitost ke kompromisu s Mekkánci. Prorok údajně souhlasil s uznáním výjimečného postavení mekských bohů před Alláhem. Jednalo se o bohyně al-Lát, al-Uzzá a Manát. Mekkánci měli na oplátku přijmout prorockou misi Muhammada a první místo Alláha mezi bohy. Konflikt se však vyhrotil, neboť smíření by narušovalo hlavní princip nového učení, kterým byl přísný monoteismus. V té době zemřela Chadídža a Abú Tálíb, čímž Muhammad ztratil značnou část své morální podpory a zázemí. Navíc mu nový vůdce rodu Abú Lahab odmítl poskytnout ochranu.

Muhammad začal hledat stoupence za hranicemi Mekky. S kázáním se obracel na lidi, které do města přitahovaly obchodní záležitosti. Neúspěšné hledání útočiště zakončil cestou do Tá'ifu. Nakonec uzavřel okolo roku 620 tajnou dohodu se skupinou obyvatel Jathribu¹, velké, zemědělsky využívané oázy přibližně 400 kilometrů na sever od Mekky. Život zdejších lidí byl plný nekonečných a komplikovaných rozbrojů mezi pohany a arabskými kmeny, které přijaly judaismus. Podle arabské tradice se domnívaly, že jim je pomůže vyřešit autorita nestranného rozhodčího. Z tohoto důvodu si také pozvaly Muhammada, jehož autoritu tvořilo především jeho prorocké poslání.

Do Jathribu nejprve přesídlila většina mekských muslimů včetně Muhammada. Město se poté začalo nazývat „Madínat at-Nabí“, tedy Město Prorokovo nebo jen Madína (Medina). Dorazili sem buď 12. nebo 18. den měsíce „rabí al-awwal“, to znamená 22. nebo 24. září roku 622. Za vlády chalífy Umara ibn al-Chattába začalo datování nového letopočtu po hidžře, tedy po přesídlení Muhammada z Mekky do Jathribu. Za východisko vzali první měsíc tohoto roku tj. měsíc „muharram“.

Z obyčejného kazatele Muhammada se stal politický vůdce muslimské obce, do které ze začátku patřili i nemuslimové. Postupně je nastolena jeho samovláda v Medině. Hlavní oporou mu byli „muhádžirové“, muslimové, kteří s ním odešli z Mekky, a medinští muslimové „ansárové“. Muhammad také doufal, že najde náboženskou a politickou podporu u židů žijících v Jathribu, dokonce určil qiblu k Jeruzalému. Ti ho však odmítli uznat za svého Mesiáše kvůli jeho nežidovskému původu, zesměšňovali Alláhova Proroka, a dokonce navázali kontakt s Muhammadovými nepřáteli, Mekkánci. K nim se připojili i další obyvatelé Jathribu. Někteří pohané, židé a křesťané, kteří nejprve ochotně přijali islám, záhy vystoupili

---

¹ Podle jiných zdrojů se píše Jatrib

proti Muhammadovi. Tato domácí medinská opozice je nejednou v Koránu odsuzována jako „pokrytci“ (Al-Munafiqun).

Domácí diferenciaci pomohla rozvíjet představy o islámu jako o samostatném náboženství a přispěla k zesílení jeho arabských znaků. Muhammad začal stále výrazněji hovořit o zvláštní roli islámu a o sobě jako o „pečeti proroků“ (posledním Prorokovi). Ve svých promluvách vytýká židům a křesťanům, že jsou špatní věřící. Islám si vymíňuje právo napravit překroucené výklady Boží vůle, kterých se dopustili. Jako protiklad sobotě stanoví *pátek jako muslimský den společné modlitby*, prohlašují posvátnost Ka'by a původní význam pouti k ní. Ka'ba se také stane hlavní svatyní islámu, věřící se k ní začínají obracet v době modliteb (qibla).

V Medině je postavena první mešita a Muhammadův dům. Pokládají se základy muslimských rituálů, například pravidla modlitby, omývání, půstu, svolávání k modlitbě, poplatků na náboženské potřeby atd. V Prorokových kázáních se začala konsolidovat pravidla pro život obce věřících jako princip nástupnictví, rozdělování majetku nebo uzavírání sňatků. Vznikají zákazy týkající se vína, vepřového masa a hazardních her. Začíná se vyzdvihovat Muhammadovo výjimečné postavení jako Posla Alláhova. Ve zjeveních se objevují požadavky na zvláštní úctu k Muhammadovi, jsou mu seslány úlevy od některých zákazů, které jsou pro ostatní muslimy závazné.

Takovým způsobem Muhammad v Medině zformoval základní principy náboženského učení, rituálů i organizace obce věřících. Tyto principy byly ustanoveny na základě zjevení, ale také v souladu s Muhammadovými výroky, činy a rozhodnutími.

Jednou z forem sjednocení obce a jejího rozšíření se od samého počátku medinského období stal boj proti nevěřícím Mekkáncům. Roku 623 začali muslimové napadat mekské karavany. O rok později porazili pod vedením Muhammada mekský oddíl u Badru. Toto vítězství bylo přijímáno a interpretováno jako důkaz toho, že Alláh je na straně muslimů. V roce 625 vyrazili Mekkánci k Medině, kde se střetli s muslimským vojskem nedaleko hory Uhud. Muhammad byl v boji lehce zraněn na hlavě, muslimové utrpěli velké ztráty, ale ani tak Mekkánci neuspěli a odešli. Rok nato se Mekkánci opět vydali k Medině, ale byli zastaveni u muslimského obranného příkopu.

Blízké vztahy domácí medinské opozice s Mekkánci, její snaha připravit Muhammada o život a houževnaté odmítání podřízení se Prorokovi zapříčinily ostrá

odvetná opatření. Postupně byly z Mediny vyhnány židovské klany Banu Qajnuqá a Banu Nadír, značná část klanu Banu Qurajza byla pobita. Povražděni byli i někteří z nejaktivnějších protivníků a soupeřů Muhammada. Následně byly zmobilizovány velké síly pro rozhodující bitvu s Mekkou.

V roce 628 se mohutné vojsko, ke kterému se připojily některé kočovné kmeny, vydalo směrem k Mekce a zastavilo se v údolí al-Hudajbija, u samotné hranice posvátného mekského území.

Vyjednávání Mekkánců s muslimy skončilo příměřím. Přesně za rok Muhammad spolu se svými spolubojovníky vykonali v souladu s dohodou „malou pouť do Mekky“ (umru).

V té době sílila moc medinské obce. Muslimové dobyli Chajbar a Fadak, bohaté oázy severní Arábie. Muhammadovými spojenci se stávaly stále nové a nové kmeny. Na pozadí těchto skutečností pokračovalo tajné vyjednávání Mekkánců s Muhammadem, mnozí z nich přijímali islám buď otevřeně, anebo tajně. V důsledku těchto událostí vstoupilo muslimské vojsko v roce 630 bez jakýchkoliv překážek až do Mekky. Muhammad se nejprve poklonil Ka'bě a poté ji očistil od pohanských idolů. Od tohoto momentu se formuje muslimský feudálně-náboženský stát, který se označuje jako arabský chalífát.

Muhammad však nadále žil v Medině, pouze v roce 632 uskutečnil „pouť na rozloučenou“ (hadždž al-widá').

Vítězství nad Mekkou ještě více upevňuje Muhammadovu důvěru v sebe sama a zvyšuje jeho politickou a náboženskou autoritu v Arábii. Muhammad posílá císařům, vůdcům Arábie a místodržitelům pohraničních oblastí Byzance a Íránu poselství, aby přijali islám. Mekské vojenské oddíly se dostávají až do Jemenu. Do Mekky přijíždí zástupci různých kmenů a oblastí Arabského poloostrova. Mnozí z nich si s Muhammadem domlouvají spojenectví. V bitvě u Hunajnu v roce 630 muslimové a jejich spojenci odrazili velký útok nepřátelských kočovných kmenů na Mekku. Výsledkem bylo, že se v letech 631 – 632 značná část Arábie nacházela v různé fázi politického sjednocování, které vedl Muhammad.

V posledních letech svého života určuje Prorok cíl tohoto svazku, kterým je rozšiřování moci islámu na sever. Také začíná připravovat vojenskou expedici do Sýrie. Muhammad zemřel - nečekaně pro všechny jeho spolubojovníky - někdy během

června nebo července roku 632 po krátké nemoci. Existuje také legenda o tom, že mohl být otráven. Byl pochován v hlavní mešitě Mediny (v Prorokově mešitě).

Je potřeba říci, že Arabský poloostrov před Muhammadovým působením neznal jednotnou vládu. Pouze Prorok mohl dosáhnout relativního smíru. Po jeho smrti roku 632 autorita „ummy“ zakolísala a dohoda byla znovu porušena. Příčinou byl fakt, že podle staroarabských tradic dohody pozbývaly platnost po smrti vůdce té či oné strany.

Po smrti Muhammada skončil přímý „kontakt“ obce s Alláhem, začali jí vládnout „chalífové“ (náměstci Proroka), a to ve věcech prosazování zákonů a pravidel lidského života nastolených Muhammadem a vyložených v Koránu. O právo navrhnout svého reprezentanta na post „chalífy“ soupeřily různé skupiny muslimů.

To bylo zapříčiněno velkým množstvím sňatků, které Muhammad uzavíral po smrti Chadídži. Právo Muhammada překročit povolený počet čtyř manželek, který se týkal všech muslimů, bylo speciálně pro něj odůvodněno jedním ze zjevení Koránu. Sňatky byly většinou politického charakteru, upevňovaly vztahy Muhammada s různými rodovými a kmenovými skupinami. Jeho nejmilovanější ženou byla podle pověsti Áiša, dcera Abú Bakra. Po smrti svého manžela se snažila hrát politickou roli ochránce a vykladače jeho příkázání. Mimořádnou lásku Muhammada si také získala koptská otrokyně Mária, jež mu porodila syna Ibráhíma. Ten však zemřel ještě v kojeneckém věku a Prorok jeho smrt hořce oplakal. Podle pověstí měl Muhammad jedenáct oficiálních manželek a v době jeho smrti jich bylo naživu pouze devět.

Muhammad po sobě nezanechal žádného mužského potomka. Jeho dcera Fátima byla provdána za jeho bratrance a nejlepšího přítele Alí ibn Abí Talíba. Všichni členové dnešní rozvětvené „rodiny Proroka“ (šarífové a sajjídrové) jsou potomky synů Fátimy a Alího, al-Hasana a al-Husajna.

Muhammadovými nástupci se stali jeho nejbližší spolupracovníci. Prvním nástupcem Proroka, „chalífou“, se stal Abú Bakr, jeden z prvních stoupenců islámu. Vládl však krátce, neboť dva roky po svém zvolení zemřel a předal vládu krutému Umarovi. Tan vládl deset let, až do roku 644. Za jeho vlády chalífát rozšířil své území o oblasti Sýrie, Egypta, Palestiny, severní Afriky, Íránu a Iráku. V roce 644 byl Umar zabit otrokem. Na jeho místo nastoupil Usmán, kterého neproslavily dobovačné pochody, nýbrž shromáždění prvních muslimských textů Koránu, které byly uchovány pouze v paměti stoupenců. Jeho následníkem byl Alí ibn Abí Talíb,

bratranec a zeť Muhammada. Jelikož pocházel z rodinného kruhu Proroka, usiloval o zvláštní, privilegované postavení. Kvůli jeho ambicím se původně jednotný muslimský svět rozdělil na dva směry. Stoupenci Alího se začali nazývat „šíity“ (od šía – strana Alího) a jejich protivníci byly později nazváni „sunnity“ (od sunna – islámská tradice).

Dnes převládá obecný názor, že Muhammad skutečně žil a jednal, mnohé z jeho myšlenek jsou součástí Koránu. Založil muslimskou obec nejprve v Mekce a poté v Jathribu. V životopise Proroka (síra), ve zprávách o výročí a skutcích Proroka (hadíth) a ve výkladech Koránu (tafsír) najdeme mnoho pozdějších dodatků, výmyslů a legend, ale také historicky důvěryhodných informací. Vše dohromady tvoří biografii Proroka, známou všem muslimům.

Islám v zásadě neobdařuje Muhammada žádnými nadpřirozenými schopnostmi. V Koránu se mnohokrát zdůrazňuje, že je člověk jako všichni ostatní. Přesto postupně vznikaly v souvislosti s Prorokem legendy o jeho zázracích. Některé z nich rozvíjí náznaky z Koránu, například legenda, která tvrdí, že mu v mládí andělé vyňali srdce z hrudi a poté omyli. Nebo legenda o jeho „nočním letu“ do Jeruzaléma na magickém tvorovi Buráqovi a následném nanebevzetí. Vzniklo mnoho legend o zázracích, které Muhammad udělal. V jeho přítomnosti nedojivá ovce dává mléko, málo jídla vystačí mnoha lidem atd. Celkem je však podobných výmyslů v pověstech o Muhammadovi poměrně málo.

V evropské kultuře byl Muhammad nejprve předmětem různých útoků a také obvinění z úskočnosti, krutosti a chlípnosti. Dokonce vznikaly i divotvorné legendy, které přitahovaly křesťanské dobyvatele jako mýtus o vznášející se Muhammadově rakvi. Časem se zvláštním způsobem stal objektem tajného vyznávání, například templářů.

Osvícenci považovali Muhammada za podvodníka, který využíval náboženství k vlastnímu prospěchu. Evropští vědci a novináři v něm viděli revolucionáře, reformátora, zapáleného politického vůdce, nadšeného proroka, učně židovských rabínů nebo křesťanských mnichů, velkého politika atd.

Význam jeho osobnosti v dějinách středověkého východu i západu předurčily skutečné výsledky jeho působení a postavení proroka a vládce, které vzniklo na základě jeho života.

Hlavní prameny islámské věrouky

Nejdůležitějším pramenem islámského práva „šarí“ je **Korán** (z arabského al Qurán, což znamená přednášet nebo recitovat). Je to svatá kniha muslimů, kterou tvoří podobenství, modlitby a kázání, které Muhammad pronesl v letech 610 až 632. Badatelé nacházejí v Koránu i situace, které jsou převzaty z dřívějších právních památek východu a ze zvyků předislámské Arábie.

Téměř každý muslim zná alespoň několik frází z této posvátné knihy islámu, třebaže mnohým z nich nemusí ani rozumět. Korán byl pronášen i zapsán arabsky, k rituálním účelům se používá jeho arabský originál. Pro muslimy je svaté písmo přímou řečí Alláha, obrací se v ní k Muhammadovi a jeho prostřednictvím ke všem lidem. Obyčejní muslimové i teologové hledají v kázáních Koránu odpovědi na otázky osobního i společenského života a zněním jeho textů ospravedlňují své činy.

První prorocká zjevení se v obci předávala na základě ústní tradice. Některá z nich věřící zapisovali z vlastní iniciativy, dokud nakonec v Medině nezačali na Muhammadův příkaz tvořit systematické zápisy.

Celé znění Koránu (suhuf) bylo zkompletováno po smrti Muhammada. Uspořádání, konečná redakce a kanonizace obsahu Koránu (mushaf) se uskutečnily v době Umánova chalífátu. Korán nařizuje Arabům, aby se vzdali „zvyků svých otců“ ve prospěch pravidel nastolených islámem. Samotný Korán konstatuje svůj právní význam následujícím výrokem: „A takto jsme seslali Korán jako moudrost v arabštině.“

Korán se skládá ze 114 kapitol (súr), které jsou podle různých výpočtů složeny z 6204 – 6236 veršů (ájatů). Arabské slovo „ája“ označuje znamení nebo zázrak. Odtud pochází titul duchovních vůdců šíitů „ajatolláh“, v překladu znamená boží.

Většina veršů má mytologický charakter a asi jen pět set z nich obsahuje předpisy, jež se vztahují k pravidlům chování muslimů. Přitom výhradně právních veršů není více než osmdesát, jsou to převážně pravidla, která se týkají manželství nebo rodiny, ostatní určují náboženské rituály a povinnosti.

Kapitoly nejsou řazeny podle doby vzniku ani podle obsahu, ale od nejdelší po nejkratší, s výjimkou první súry „al-Fátihy“. Starší súry mekkánské a súry mladší, medinské, jsou pomíchané. V různých kapitolách se mnohokrát opakuje jedno a totéž.

Velebení a oslavování velikosti a moci Alláha se střídá s předpisy, zákazy a hrozbami „Saqarem“ pro všechny neposlušné.

V Koránu chybí známky redakční a literární úpravy jako je tomu v křesťanských evangeliích. Jsou to poměrně surové, neopracované texty. U každé kapitoly je poznámka, podle které zjistíme, zda byla Muhammadovi súra seslána v Mekce (mekkánská) nebo v Medině (medinská).

Většina ustanovení v Koránu je formulována kasuisticky a představuje konkrétní vyprávění, které Prorok zprostředkoval na základě osobních zkušeností. Mnohá z nich jsou však nejednoznačná a v závislosti na smyslu, který je do nich vkládán, mohou dokonce získat různý význam. Kvůli dosti volnému výkladu se následná soudně-bohoslovní praxe a právní normy staly základem rozporných a mnohdy vzájemně si odporujících právních předpisů.

Druhým uznávaným textem a závazným zdrojem práva pro všechny muslimy je **sunna** (islámská tradice). Tvoří ji mnoho vyprávění o výrociích a skutcích samotného Muhammada (hadíth). Takových příběhů a sdělení lze napočítat desetitisíce. V hadíthech můžeme vysledovat postupné změny právních institutů, které odrážejí rozvoj společenských vztahů v arabské společnosti.

Konečná redakce hadíthů proběhla v 9. století, kdy byly shromážděny v ortodoxních sbírkách sunny. Jejich nejznámějším autorem se stal al-Bucháří, který zemřel v roce 870. *Ze sunny jsou také odvozovány normy rodinného, dědického, důkazního nebo procesního práva a také pravidla, která se týkají otroků atd.*

Hadíthy obsahovaly, nehledě na jejich zpracování, mnoho protichůdných informací. Výběr těch nejdůvěryhodnějších zcela záležel na rozhodnutí soudců a teologů, kteří byli zároveň právníky. Za pravdivé považovali pouze ty hadíthy, které byly vyřčeny výhradně Muhammadovými spolubojovníky, přičemž na rozdíl od sunnitů šíité uznávali za věrohodné jen takové, které pocházely od Alího nebo jeho stoupenců.

Mezi Koránem a sunnou je zásadní rozdíl. *Korán je slovo Boží, sám o sobě je nestvořen a stejně jako Alláh existoval věčně. Byl seslán Muhammadovi prostřednictvím archanděla Džibríla. Hadíthy jsou však výroky Proroka, tedy člověka. Byly proneseny v určitém momentě, to znamená, že mají svůj „začátek“.*

Hadíthy doplňují a upřesňují pravidla svaté knihy. V Koránu je například řečeno, že jsou muslimové povinni se modlit. Ale jak se mají modlit a jak má vypadat praxe?

Odpověď naleznou muslimové až v hadíthech. Prorok Muhammad říká: „Modlete se tak, jak jsem se modlil já,“ a jeho společníci vyprávějí a ukazují, jak se Prorok modlil a podle toho se muslimové teprve modlí. Když chce muslim ospravedlnit nebo posoudit nějaký čin, odvolává se na hadíthy. Skutky jsou poté hodnoceny ve srovnání s činy proroka.

Zároveň však nikdy nemůžeme hadíth zaměňovat se Slovem Božím. *Má pouze charakter dodatečného vysvětlení, kdežto Korán je fundamentem, základem víry.*

Celý název sunny zní sunna Posla Alláhova. Je to sbírka textů, které popisují život Muhammada, jeho slova a činy. V širším smyslu jde o soubor dobrých zvyků a tradičních ustanovení, které doplňují Korán. Také je to svědectví o tom, jaké chování nebo mínění je bohublé, pravověrné. Jako taková je sunna považována za zdroj rovnocenný Koránu. Jejím cílem je dát věřícím příklad praktického použití norem daných Koránem. Studium sunny je důležitou součástí náboženského vychování a vzdělání, znalost a respektování jejích pravidel je jedním z hlavních kritérií pro to, aby se člověk mohl stát uznávaným vůdcem věřících.

S islámem a jeho učením je neodmyslitelně spojeno islámské právo **šaría**. Podle právní encyklopedie jde o *souhrn náboženských i právních norem, které vycházejí z Koránu a sunny (islámské tradice). Zahrnuje normy správní, dědické, trestní a rodinné. Jinými slovy jsou to právní předpisy, které jsou neoddělitelné od bohosloví islámu a těsně spjaté s jeho náboženským a mystickými představami.* Islám pohlíží na právní ustanovení jako na součást jednotného božího zákona a pořádku. Proto je nařízením a zákazům, které tvoří normy šaría, připisován božský význam.

Šaría se rozvíjela jako přísně konfesní právo. Zvláště ze začátku zahrnovala šaría i její doktrinálně-normativní část (fiqh) nejen právní předpisy, ale také náboženské doktríny a pravidla morálky. Ve výsledku normy šaría (pravidla a předpisy) upravovaly společenské (mezilidské) vztahy na jedné straně a na straně druhé regulovaly vztahy mezi muslimem a Bohem, tzv. „ibádát“.

Postavení Boha a nábožensko-mravní princip se promítly ve svérázném chápání práva a v hodnocení oprávněného a neoprávněného chování. Těsný vztah práva a náboženství vedl ke stanovení pěti kategorií lidských činů, kterým se přikládal, jak právní, tak morální a náboženský význam. Jde o činy *povinné, doporučené, povolené, zavrženíhodné, nikoliv však výslovně zakázané, a nakonec jsou to činy zakázané, tedy trestné.*

Normy, jež obsahují mimo jiné i povinnosti, upravovaly všechny oblasti života ortodoxního muslima, od každodenního modlení, přes dodržování půstu, pravidel pohřbívání atd. Ne náhodou se normy šaría vztahují jen na muslimy a na vztahy mezi nimi. Dříve byly součástí islámského práva také předpisy, jež se vztahovaly k obecnému řádu, zahrnovaly zásady kolektivismu, milosrdenství nebo péči o mrzáky. V šarii se také našlo místo pro představy o bezmocnosti člověka před bohem a z toho plynoucí potřeby meditace a pokory. V Koránu se podtrhovala zvláště nezbytnost projevat trpělivost a odevzdanost: „Hledejte trpělivost, vždyť Bůh je věru s trpělivými.“ Díky tomu se v šarii zakotvila povinnost muslima podřídit se chalífovi a státní moci. „Poslouchejte Boha a poslouchejte posla a ty, kdož mezi vámi mají autoritu.“

Jedním ze základních rysů středověkého islámského práva byla jeho ucelenost. Spolu s představami o jediném Bohu se upevňovala myšlenka jednotného právního pořádku, který je univerzální. Islámské právo stavělo do popředí konfesní nikoli teritoriální princip. Ať se muslim nacházel v jakékoli zemi, byl povinen dodržovat zásady muslimského práva a zachovávat věrnost islámu. Díky rozšíření islámu, který začal být považován za jedno ze základních světových náboženství, se šaría postupně stala osobitým světovým právním systémem.

Neméně důležitou roli v postavení šarii jako základu právního řádu sehrál fakt, že mešity dlouhou dobu sloužily jako místo pro řešení jak náboženských, tak i světských problémů, což zahrnovalo i soudní spory. Za znalce práva byli v muslimském světě považováni jen známí teologové. Jediným zdrojem práva je pro islámskou dogmatiku Boží vůle.

Jako konfesní právo se šaría odlišovala od evropského práva tím, že upravovala nejen typické oblasti společenského a církevního života, ale vystupovala jako všeobsahující a všezahrnující normativní systém, který byl uznáván v mnohých zemích Asie a Afriky. Časem se šaría rozšířila za hranice Blízkého i Středního východu. Její vliv dosáhl až do střední Asie, části Zakavkazí, do severní, částečně také do východní a západní Afriky a do mnohých zemí jihovýchodní Asie. Tato prudká a rozsáhlá expanze islámu a šarii s sebou však také nesla stále častější výskyty místních zvláštností a rozdílů při výkladu jednotlivých právních institutů. S rozdělením islámu na dvě hlavní větve došlo časem k odpovídajícímu rozkolu také v islámském právu. Od ortodoxní skupiny sunnitů se oddělila skupina druhá, šíité.

Nejdůležitější dogmata islámu

Islám zahrnuje následující články víry, jejichž bezvýhradné plnění a respektování je závazné pro všechny muslimy.

Prvním článkem je **víra v Alláha**. Každá súra Koránu, kromě deváté, začíná jeho velebením: „Ve jménu Boha milosrdného, slitovného...“ Bůh je stvořitelem všeho. Je všemohoucím, vševědoucím a všudypřítomným absolutním vládcem světa, který řídí přírodu i společnost. V Koránu se uvádí, že muslimská zbožnost před Alláhem znamená pokoru. Islám oproti křesťanské představě o Boží trojici zdůrazňuje, že Bůh je jediný. V islámu je tedy princip monoteismu vymezen důsledněji než v jiných náboženstvích.

Dalším článkem je **víra v anděly a démony**. V muslimských představách jsou to nehmotné bytosti, které naplňují vůli Alláha. Patří k nim Džibríl, Miká'íl, Isráfíl a Azrael. Muslimové také věří v existenci andělů smrti jako je Nakír a Munkar, ve strážce Ráje Ridwána a strážce Pekla, kterým je Málík. Podle islámské věrouky střeží život každého muslima dva andělé, kteří zaznamenávají jeho dobré a zlé (hříšné) skutky, jež rozhodnou o jeho posmrtném životě v Ráji nebo v Pekle.

Třetí dogma tvoří **víra v posvátnost Koránu**. Je považován za božskou pravdu, kterou předal Alláh Muhammadovi v podobě zjevení v průběhu asi dvaceti tří let, tedy do konce Prorokova života. Proto je v muslimském bohosloví přijato *dogma o nestvořenosti a věčnosti Koránu*.

Za čtvrté je to **víra v proroky a poselství Muhammada**. V Koránu je uvedeno mnoho biblických postav od Adama až po Ježíše Krista. Zmiňuje jména proroků jako Ibráhím (Abraham), Músá (Mojžíš), Ísá (Ježíš), Núh (Noe) a další. Mezi všemi proroky je upřednostněn posel Alláha, tedy „pečeť proroků“, Muhammad.

Dalším článkem je **víra v Peklo a víra v Ráj**. Muslimům, kteří bezvýhradně plní náboženská pravidla a požadavky, islám slibuje věčnou blaženost v Ráji. Naopak nevěřící a ty, kteří se odklánějí od principů věrouky, čeká utrpení v Pekle. Muslimové si představují Ráj jako nádherné místo, které překypuje výborným jídlem, čistou, chladnou vodou, řekami mléka, medu, vína, všemožnými rozkošemi atd. V Pekle je čeká jen nekonečné mučení a utrpení.

Jedno z nejdůležitějších dogmat, podle kterého neexistuje nic, co by nezáviselo na vůli Alláha, se nazývá **víra v boží předurčení**. Vše jak ve společenském, tak i v osobním životě se děje podle božího předurčení.

Posledním článkem je **víra v nesmrtelnost duše**, která tělo opouští v momentě smrti, a víra ve vzkříšení z mrtvých v den Posledního soudu.

Nejkratší výklad hlavního dogmatu islámu je ve 112. sůře (kapitole) Koránu: „Ve jménu Boha milosrdného, slitovného! Rci: On, Bůh je jedinečný, Bůh sám o sobě věčný. Neplodil a nebyl zplozen a není nikoho, kdo je mu roven.“

Islámský kult

Muslimská věrouka je složitá a komplikovaná, proto je její úplné znění přístupné jen úzkému kruhu vzdělaných lidí - teologům, právníkům, znalcům a vykladačům Koránu.

Nejdůležitějším principem islámu je přísný monoteismus, který má absolutní a bezpodmínečný charakter. Bůh je v Koránu představen jako všemocný, nejvyšší, hrozivý a současně jako milostivý, slitovný a odpouštějící. V Koránu se říká, že je člověku blíže „než jeho tepna krční“, a zároveň se potvrzuje, že „zraky lidí ho nedosáhnou.“ To znamená, že je absolutně nadpozemský, smyslově nedostupný a nepoznatelný ve své podstatě. Bůh se otevírá člověku jen skrze zjevenou pravdu, znamení a skrze svá jména. Ve zjeveních dává Bůh prostřednictvím proroků svůj zákon, podle kterého se lidé naučí rozlišovat mezi dobrem a zlem. Veškerý stvořený svět, to znamená vše, co je dílem božím - každý jev, každá věc, každá bytost - to jsou jeho znamení lidem, jež svědčí o jeho velikosti a všemocnosti. A konečně, Bůh svými jmény lidem explicitně sděluje své vlastnosti. V Koránu se říká: „Bůh má překrásná jména, nazývejte ho jimi...“ Božích jmen je celkem devadesát devět, například Milostivý, Milosrdný, Věrný. Muslimové považují za projev zbožnosti připomínat co možná nejčastěji Alláha a jeho jména.

Pro řadové věřící zcela dostačuje plnění pěti jednoduchých a srozumitelných pravidel, které se nazývají sloupy islámu.

Prvním z nich je **vyznání víry** (namaz). Islámský kodex chování je postaven na základě otevřeného přiznání „šahády“. Muslim tak potvrzuje poslušnost Bohu a dodržování příkazů Proroka. „Vyznávám se, že není Boha kromě Boha a že Muhammad je jeho Prorok.“ Šahádou se po celém světě svolávají muslimové k modlitbě, význam jejích slov tvoří podstatu modlitby i myšlenek.

Druhým ze sloupů je **modlitba** (salát). Neznamená jen prosté modlení, jak ho chápeme my. Jde o stanovený soubor pěti modliteb, které se uskutečňují *mezi rozedněním a východem slunce, v poledne, po poledni, večer a nakonec po setmění a před východem slunce.* Místo pro modlení není přesně dáno, je pro něj totiž vhodné každé čisté místo, ačkoliv existují stavby bezvýhradně určené k modlení - mešity. Před modlitbou se musí bezpodmínečně uskutečnit obřad omývání, při kterém se umývá obličej, ruce po lokty a nohy ke kotníkům. Pokud není k dispozici voda,

například v pustině, stačí se otřít pískem. Samotná modlitba se skládá minimálně ze dvou „rak“, každá ra'ka představuje rituál přesně předepsaných fyzických pohybů a přísně stanovený sled náboženských formulí, které musí člověk při modlení pronést. Aby při modlitbách nedocházelo k drobným chybám, které by je připravily o efekt, shromažďují se věřící v mešitách a následují pohyby imáma. Ten stojí vpředu a ostatní v řadách za ním. Jádro modlitby tvoří velebení a oslavování Alláha jeho služebníky. Jen v ojedinělých případech může mít poněkud jiný charakter, například při zatmění Slunce a Měsíce, při silném suchu, vynášení těla mrtvého, v době půstu a obecně při každé důležité události.

Dnem společné modlitby je pátek, všichni muslimové se musí shromáždit na kolektivní modlitbu do hlavní mešity města, vesnice nebo oblasti. Korán vyzývá: „A držte se pevně, všichni dohromady, provazu Alláhova a nebud'te mezi sebou rozdělení.“ Salát je projevem a symbolem muslimské víry, je to liturgická forma modlitby, jejíž dodržování je povinností každého muslima.

Třetí rituální povinností muslima je **půst** (saum). Muslimský půst se odlišuje od křesťanského i jiných náboženských půstů. Od východu do západu slunce islám kategoricky zakazuje nejen příjem potravy a pití, ale také jen přičichnutí k čemukoliv požitelnému. Půst trvá třicet dní a koná se v muslimském měsíci ramadánu. Kromě tohoto povinného půstu existuje ještě dodatečný půst na základě slibu nebo vlastního přání.

Od dodržování muslimského saumu jsou osvobozeny skupiny lidí, jako jsou nemocní, staří lidé, těhotné a kojící ženy, také chůvy, které kojí dítě, cestovatelé a vojáci, kteří se nacházejí v bitvě. Pokud však procházejí běžnou vojenskou službou, nejsou od půstu osvobozeni.

Půst je patrně nejvýraznější hromadný obřad v islámu. Muhammad tvrdil, že ze všech duchovních povinností je Bohu nejmilejší právě saum, neboť je v tomto období jeho přítomnost nejsilnější.

Celé období musí člověk zasvětit Alláhovi, doprovázet ho modlitbami, náboženským rozjímáním, čtením z Koránu a z jiných náboženských spisů. Hlavním a povinným pro všechny, kromě těch, kteří jsou na cestách a s výjimkou nemocných a dalších, je držení půstu v měsíci ramadánu.

Kromě omezení, jež jsou spojeny s půstem, existuje v islámu větší počet zákazů, které se dotýkají různých oblastí muslimského života. Muslimové nesmí pít

alkoholické nápoje, jíst vepřové maso a oddávat se hazardním hrám. Islám také zakazuje lichvu (ribá). Přesto se některá pravidla nedodržují tak přísně. Čas od času, například v 70. letech 20. století, v různých muslimských městech zesílila kontrola nad dodržováním kultových pravidel, například půstu v měsíci ramadánu.

Čtvrtou povinností každého muslima, s výjimkou těch, kteří pro ni nemají fyzické ani materiální možnosti, je **pout' do Mekky** (hadždž²).

Abychom pochopili podstatu muslimské pouti, musíme mít představu o místech, kde probíhá. Pout' se odehrává na území Saudské Arábie, v oblasti Hidžáz, kde se nachází dvě nevelká posvátná města muslimů, Mekka a Medina. V Mekce najdeme svatyni Ka'bu s posvátným černým kamenem (hadžarem). V okolí Mekky se nalézají pahorky Safá a Marwá, posvátný pramen zamzam a v oblasti Muzdalifa pahorek Arafát. V Medině stojí náhrobky Muhammada, jeho dcery Fátimy, pravověrných chalífů Abú Bakra, Umara, Usmána, Muhammadovy ženy Áiši a také Prorokova mešita (Masdžid al Nabawí). Na cestě z Mekky do Mediny poutníci také navštěvují město Tá'if.

Šaría určuje základní podmínky a požadavky na poutníka.

Poutník musí být:

- plnoletý
- duševně zdravý a svobodný (ne otrok)
- nesmí být nucen vykonávat pout', jestli jsou u něho neodkladné záležitosti nebo by pro něj cesta mohla být nebezpečná
- musí být fyzicky zdravý, aby mohl plnit náležitosti pouti

Poutník musí mít:

- dostatek času, aby mohl plnit veškeré ceremonie, které se týkají hadždže
- zásoby jídla na cestu
- cestovní zvířata (v současné době dostatek prostředků pro opatření lístků na leteckou, lodní nebo pozemní dopravu)
- dostatek prostředků na výdaje rodiny a osob, o které poutník pečuje
- možnost obstarat své záležitosti tak, aby jeho živnost po návratu z pouti neupadla

Pro chudého člověka není pout' povinná.

---

² Podle jiných zdrojů také hadž

Šaría dovoluje hadždž v zastoupení. Jestli má muslim dostatek prostředků pro cestu, ale jeho zdraví mu nedovoluje ji uskutečnit, může místo sebe poslat někoho jiného.

Pout' se uskutečňuje v měsíci „dzul-hidždža“, který je stejně jako ramadán součástí lunárního kalendáře, a proto každý rok připadá na jiné období. Poutníci si oblékají zvláštní bílý šat, vykonávají ceremoniál rituální očisty, zakončují slavnostní obcházení okolo Ka'by a pijí vodu z nedalekého posvátného pramene zamzam. Následuje slavnostní procesí a modlitby u pahorků a v údolích okolo Mekky, které jsou spojené s legendou o otci Abrahámovi, jenž v těchto místech přebýval a který byl prvním zastáncem jednobožství. Zakončení hadždže je jedním z hlavních muslimských svátků „'Id ul-adha“. V době tohoto svátku se po celém muslimském světě zabíjejí obětní zvířata na památku oběti, kterou přinesl Ibráhím Alláhovi. Lidé, kteří uskutečnili pout' do Mekky, získají čestný titul hadždž nebo hadždží. V jejich rodných místech k nim poté příbuzní chovají velikou úctu.

Pátou povinností muslima je **povinné odvádění části majetku a příjmů** (zakát), které by měly využívat pro potřeby obce a rozdělovat se mezi chudé a nemajetné. Kromě toho se každému muslimovi nařizuje také „sadaqa“, což je dobrovolné přispívání a milodary.

Jednou z povinností muslimů je svatá válka za rozšíření víry (džihád). Pochopíme ho, až když si vzpomeneme, že muslimské hnutí vzniklo z potřeby arabů sjednotit se a dobývat nová území. V Koránu je tato povinnost vysvětlena naprosto jasně: *Během osmi měsíců za rok (čtyři měsíce jsou zakázané) je nutné bojovat proti polyteismu a bezvěrcům, vyhubit je a zabrat jejich majetek.* V této větě se jasně projevuje fanatismus a nesnášenlivost k jinověrcům, které jsou pro islám typičtější než pro ostatní světová náboženství. Příkázání džihádu však později začali různě vykládat jak muslimští teologové, tak i světští učenci. Korán skutečně rozlišuje mezi různými přívrženci neislámských náboženství. K mnohověrcům, tedy stoupencům kmenových i polyteistických náboženství, je vztah silně nevraživý: „Vy, kteří věříte! Bojujte proti těm z nevěřících, kteří jsou poblíže! Necht' ve vás naleznou tvrdost a vězte, že Bůh je na straně bohabojných!“ (9:123)

K „vlastníkům písma“, to znamená k židům a křesťanům, vyslovují tvůrci Koránu úctu. Je to pochopitelné, neboť zjednodušením ideového základu právě těchto náboženství vznikla ideologie islámu. V Koránu nicméně existuje nařízení bojovat

s těmi, „kterým se dostalo Písma“, tedy s židy a křesťany, pokud nevěří v Alláha a neuctívají náboženství pravdy. (9:29)

Ve skutečnosti v islámu jakékoliv rozdělování mezi stoupenci jiných náboženství zaniklo. Na všechny pohlíželi jako na bezvěrce (džaury), kteří budou zahubeni nebo pokořeni. Není tomu dávno, kdy muslimští vůdci mnohdy vyzývali věřící k ničivé válce ve znamení džihádu (ghází) proti jinověrcům.

Islám představuje velice rozsáhlý systém úpravy společenských vztahů. Téměř všechny oblasti muslimského života jsou pro náboženství důležité.

Muž se stane muslimem po obřadu obřízky, která se vykonává již v raném věku. Svatba se koná za přítomnosti duchovních, kteří manželství uzavírají četbou posvátných textů Koránu. Rozvod je pro muslimské muže poměrně jednoduchý, pro ženy je složitější, avšak také možný. Islám mužům povoluje maximálně čtyři manželky. Musí však být schopni všechny stejně dobře zaopatřit. V současnosti se mnohoženství v praxi uskutečňuje jen zřídka a v některých muslimských zemích je poněkud omezeno zákonnou úpravou. Čtení určitých súr Koránu také vyžaduje obřad pohřbívání, který se obyčejně koná v den smrti. Tělo se dává do hrobu bez rakve, je zabalené v pohřebním rouchu a hlava zemřelého směřuje k Mekce. Podle muslimských představ všichni vstanou z mrtvých v den Posledního soudu, aby se mohli postavit před Alláha a zpovídat se ze svých činů a úmyslů.

Muslimové musí chodit se zakrytou hlavou. K tomu jim slouží různé druhy turbanu nebo ťubetějka. Turban je šál, který se zvláštním způsobem omotává kolem hlavy. Ženy si musí před zraky cizích mužů chránit obličej i tělo. Tradiční muslimský oděv je volný a pohodlný pro nošení v zemích, kde žije většina muslimů, tj. převážně na jihu. Obvyklým atributem zbožného člověka je muslimský růženec, který se skládá z devadesáti devíti nebo třiceti tří korálek. Slouží k chvalořečení Alláha. Mnohonásobné velebení Alláha a opakování jeho devadesáti devíti „překrásných jmen“ je považováno za povinnost zbožného člověka.

Islámský kult má základní cíl - sjednotit muslimy. Individuálních náboženských aktů je v něm málo. Muslimové tvrdí, že Alláh nepotřebuje skutky, které by odhalovaly věrnost nebo vděčnost, ale že má člověk jednat tak, aby dokázal svou pokoru Alláhovi. Pětinasobná modlitba je například znamením pokory před Bohem. Je to akt krátký, který nezabere více jak pět minut. Tím také individuální náboženské povinnosti muslima končí.

Společných náboženských povinností je mnoho. Každá více či méně důležitá událost v životě věřícího (narození, obřízka, plnoletost, manželství, povýšení atd.) je doprovázena přinášením oběti. Její hodnota závisí na „velikosti peněženky“ hostitele a jeho zbožnosti. Většinou se obětuje jeden nebo více beranů. Je důležité poukázat na to, že maso zabitého zvířete se většinou daruje chudým společně s almužnou. Vše je doprovázeno modlitbami, kterými muslimové prosí Alláha, aby požehnal oslavenci. Pro poučení se shromážděným čtou právní dobrozdání z Koránu (fatwa).

3 KOMENTÁŘ

V komentáři se budu věnovat překladatelské analýze výchozího textu, dále koncepci překladu a také zvolenou metodou. Podrobně se budu zabývat překladatelskými problémy a typologií překladatelských posunů, ke kterým v cílovém textu došlo. Za každou příkladovou větou je poznámka, kde je možné ji najít jak v originálu, tak v překladu.

3.1 Překladatelská analýza

Překladatelská analýza je rozdělena na dvě části – první část se zabývá vnětextovými faktory a druhá faktory vnitrotextovými.

3.1.1 Vnětextové faktory

3.1.1.1 Text a jeho původ

Pro překlad jsem si zvolila čtyři kapitoly z knihy *Mirovyje religii: istorija i sovremennost'*, které se snaží čtenáře seznámit se základy islámu, jednoho ze světových náboženství. Text by měl svým rozsahem odpovídat požadavkům vysokoškolského vzdělání v oboru náboženství. Tato učební skripta se zabývají buddhismem, křesťanstvím a nakonec islámem. Podrobně se věnují vzniku a rozšíření daného náboženství, zakladatelům a hlavním textům. Také popisuje náboženský kult, svátky, umění a pamětihodnosti. Publikace byla určena k vzdělávacím účelům vysokých škol v Rusku.

Jak se můžeme dočíst v předmluvě, autor při vzniku textu čerpal z historických i současných pramenů, které se týkají náboženství. Informace sbíral jak v zahraničních, tak v domácích textech. Nevynechal ani informace, které získal od nositelů víry a z různých výzkumů pocházejících z celého světa.

3.1.1.2 Autor

Autorem textu je Michail Jurjevič Zelenkov, doktor politických věd, člen Akademie vojenských věd, profesor právnické fakulty a v neposlední řadě vedoucí Katedry společenských věd na *Moskovskom gosudarstvennom universitetě putěj soobščeniija*. Mezi hlavní oblasti jeho zájmu patří především politika a právo, psychologie bezpečnosti, psychologie komunikace, státní a náboženské vztahy

z hlediska práva, národní bezpečnost Ruska, problémy mezinárodní a meziregionální spolupráce a také světová náboženství. Z toho také vyplývá jeho publikační činnost, jež je zaměřena na otázky politologie, politických vztahů a procesu v Rusku, na teorii bezpečnosti lidí, společnosti a státu a mimo jiné také na historii světových náboženství.

Kniha, kterou jsem si vybrala pro překlad, se snaží seznámit čtenáře s historií i současností některých ze světových náboženství.

3.1.1.3 Adresát

Jelikož byla kniha vydána v Rusku jako učební text pro vysoké školy, jsou jeho primárními adresáty právě ruští studenti, lektori, kteří přednášejí o náboženství a vědečtí pracovníci, tedy spíše odborná veřejnost. Publikace by však svým tématem mohla být atraktivní i pro ostatní čtenáře, kteří se zajímají o náboženství a chtěli by se dozvědět více podrobností. Proto by sekundárním adresátem mohli být i běžní čtenáři. Text obsahuje pouze základní údaje, čímž adresáty nezahlcuje množstvím informací, které by pro ně byly až příliš podrobné a složité. Právě třetí kapitola, která se zabývá islámem, by mohla být pro širokou veřejnost nejzajímavější. V posledních letech stoupá po celém světě počet přívrženců islámu. Běžní lidé se snaží dozvědět více informací o tomto náboženství, které je spojeno s mnoha kontroverzními názory. Modelovým čtenářem by se mohl dokonce stát i naprosto nezasvěcený člověk, neboť se text dostává od historie a úplných počátků a základů náboženství až k jeho jednotlivostem a podrobnostem.

Jediným problémem by pro běžného čtenáře byl nejspíše jazyk. Jde spíše o vědecký než populárně-naučný text, a tímto by mohl širší publikum odradit. Od začátku až do konce je psaný strohým, většinou neutrálním jazykem nasyceným terminologií, bez které se však v této oblasti neobejdeme a se kterou musí čtenář při výběru knihy předem počítat.

Také z hlediska obsahu by běžný čtenář nejspíše postrádal informace, které jsou v populárně-naučných textech, aby adresáta zaujaly a nesdělovaly jen základní údaje.

3.1.1.4 Funkce textu

V textu jasně převažuje funkce informativní (sdělná), zaměřená na adekvátní sdělení. Apelativní funkce je v textu zastoupena minimálně, autor podává informace bez snahy získat si čtenáře nebo je o čemkoli přesvědčit. Jedinou výjimkou je pasáž, která popisuje fanatismus a nevráživost islámu k nevěřícím. Zde je cítit autorův protiislámský postoj. Místy text působí ironicky, jako by se snažil islám zesměšnit, což jistě nebyl autorův záměr, ale vyplývá to především ze slovního vyjádření. Dále bychom funkci apelativní mohli najít v citacích z Koránu, které se snaží adresáty ovlivnit a zmanipulovat. Funkce poetická také není v textu příliš zastoupena, což je způsobeno jeho odborným charakterem. Najdeme sice několik obrazných pojmenování, ale jen v malé míře. Funkce expresivní je přítomna pouze v citacích z Koránu, které jsou velice úderné, jinak bychom ji v autorově stylu hledali marně. O tom, že jde spíše o publikaci vědeckou, svědčí i fakt, že tu nenajdeme funkci fatickou. Autor se nesnaží o kontaktní prostředky s adresátem, o navázání kontaktu nebo o zaujetí čtenáře. To je však také způsobeno neosobními vazbami v ruském textu.

3.1.1.5 Médium – kanál

Médium textu je tištěná kniha, kterou je také možné volně stáhnout v elektronické podobě. Jde tedy o psanou podobu sdělení, jež se vyznačuje připraveností, promyšleností, přehledností a strukturováním do kapitol a odstavců. Je řazen podle tematických celků, které počínají historií náboženství, zabývají se hlavními představiteli, typickými rysy daného náboženství, pojetím práva, počítáním kalendáře a času, posvátnými texty a končí stavbami, které věřícím slouží ke shromažďování. Tištěná podoba souvisí s náročnější syntaxí, monologičností textu, s jeho formálností a propracovaností.

3.1.1.6 Aspekt času a prostředí

Kniha *Mirovyje religii: istorija i sovremennost'* byla vydána v roce 2003 v Moskvě. Je psána rusky a určena rusky mluvícím čtenářům. Termíny jsou sice psané azbukou, avšak souvisí s jinou kulturou – s kulturou islámu. Proto jsou cizími pojmy jak pro autora originálu, tak pro autora překladu. Kulturní realie jsou většinou neznámé. Jedinou výjimku představují výrazy, které se často vyskytují v médiích, jako je

například Korán, šaría nebo džihád. Kniha vznikla v jiné kulturní oblasti, než o které informuje. S tím souvisí jeden ze základních problémů, a to vyhledávání a přepisování kulturně vzdálených reálií.

Obsah textu není časově zakotven. Věnuje se jak dávné historii, tak i současnosti, ale především je založen na časově nezávislých informacích. Historické reálie se vyskytují v první kapitole knihy, jež do překladu nebyla zařazena, proto by v cílovém textu neměl být problém s pochopením časově vzdálených reálií.

3.1.2 Vnitrotextové faktory

3.1.2.1 Téma

Téma textu je jednoznačně odborné. Zároveň je však pro adresáta zajímavé a aktuální. Islám je naší kultuře velice vzdálený a v mnoha ohledech je pro nás muslimský život nepochopitelný. Čtenáři tedy jistě ocení možnost nahlédnout aspoň do základních informací, jež by jim možná pomohly pochopit tak odlišnou kulturu.

3.1.2.2 Presupozice

Text počítá i s naprosto nezalým adresátem. Proto by se tato kniha mohla stát první, kterou by čtenář o náboženství otevřel. Velice jasně popisuje základní rysy islámu. Problematické by mohly být pasáže, ve kterých autor některé pojmy nevysvětluje, a nezasvěcenému čtenáři by nemusely být srozumitelné a musel by si pojmy vyhledávat v jiných příručkách. Čtenář, který je již s tematikou seznámen, by si nejspíše jen prohloubil a upřesnil znalosti o dané problematice. Kniha obsahuje stejná témata jako jiné prameny o náboženství.

3.1.2.3 Název

Název knihy *Mirovyje religii: istorija i sovremennost'* je název popisný, jasně udává téma publikace (Jiří Levý – Umění překladu, s. 153). Stejně tak jsou i názvy jednotlivých kapitol popisné – Muhammad, Hlavní prameny islámské věrouky, Nejdůležitější dogmata islámu, Islámský kult. Adresát tak předem ví, co bude obsahem textu, aby si mohl popřípadě vybrat jen určité části knihy, které ho budou zajímat nejvíce. Jelikož jsou primárními adresáty studenti a lektoři, zvolený název jim pomůže lépe se v textu orientovat a rychle najít potřebnou problematiku.

3.1.2.4 Výstavba textu

Pro překlad jsem si vybrala čtyři kapitoly z výše jmenované knihy. Nejenže byly kapitoly v knize umístěné za sebou a tematicky na sebe navazovaly, dle mého názoru byly také nejzajímavější. Každý člověk má poměrně málo informací o islámu, veřejnost není s tímto náboženstvím dostatečně seznámena a má o něm poněkud zkreslené představy. To bylo také důvodem, proč jsem si vůbec tematiku islámu vybrala. Kapitoly, které jsem do překladu nezařadila, pojednávaly o velice podrobné historii, pamětihodnostech, různých islámských svátcích, které jsou pro čtenáře příliš vzdálené a neznámé. Zvolila jsem pro překlad spíše témata, se kterými jsou adresáti aspoň minimálně seznámeni.

První kapitola překladu pojednává o Prorokovi a zakladateli islámu. Začíná jeho narozením, líčí jeho život a působení, jeho úmrtí a také vývoj islámu po jeho smrti. Druhá kapitola – Hlavní prameny islámské věrouky navazuje na kapitolu první, popisuje základní posvátné texty. Další kapitola – Nejdůležitější dogmata islámu přidává znalosti o principech, které muslimové vyznávají a které byly vyloženy v posvátných textech, jež byly tématem předešlé kapitoly. Poslední kapitola překladu se nazývá Islámský kult – hovoří o pěti hlavních pravidlech, které musí muslim dodržovat. Tím završuje základní informace o islámu, podle nichž si člověk dokáže utvořit jasnou představu o tomto náboženství.

Struktura textu je u každé kapitoly jiná. První kapitola začíná stručným uvedením do života Muhammada, poté postupuje autor chronologicky - od Prorokova narození po jeho smrt. Nakonec zmiňuje, co nastalo v obci věřících, když Muhammad zemřel. Ve stručném závěru autor uvádí názory, které o Muhammadovi v historii vznikly. Druhá kapitola nemá úvod. Jmenuje jednotlivé muslimské texty, kde postupuje od nejzákladnějších a nejobecnějších informací až k podrobnostem. Další kapitole chybí jak úvod, tak závěr. Soustřeďuje se na vyjmenování základních článků víry islámu. Za stručný závěr bychom mohli považovat citaci z Koránu, která shrnuje myšlenky o představě Boha. Poslední kapitola s názvem Islámský kult se věnuje základním sloupům islámu a je zakončena závěrem, který obsahuje zajímavé informace o životě muslimů - přes oblékání po slavení významných okamžiků. Proto byla tato kapitola zařazena jako poslední.

Co se týká poznámkového aparátu, originál obsahuje pouze dvě poznámky pod čarou, které byly v překladu ponechány a nahrazeny podle českého úzu.

3.1.2.5 Nonverbální prostředky

Knihy je na začátku opatřena tabulkami s výsledky průzkumů, které byly provedeny ohledně náboženství, kde se čtenář dozví, kolik procent lidí věří v nadpřirozené síly, kolik času denně tráví modlitbou anebo jaké je procentuální zastoupení jednotlivých náboženství v Rusku. Průzkum však probíhal jen v rámci Ruské federace, proto by při překladu musel být nahrazen analogickým výzkumem, který by byl proveden v České republice, aby i čeští čtenáři měli aktuální informace.

Každý tematicky ukončený celek jednoho náboženství je zakončen přehlednou tabulkou, ve které jsou shrnuty stěžejní body rozvoje daného náboženství. Na konci je uvedena tabulka, která zobrazuje změny v počtu příslušníků jednotlivých náboženství. Srovnání roku 1900 s rokem 2000 jasně ukazuje, že počet přívrženců islámu po celém světě neuvěřitelně vzrostl. Poslední tabulka zobrazuje rozdíl v počtu přívrženců různých církví. Srovnává SSSR se současným Ruskem. Poslední část knihy obsahuje výňatky z ústavy, zákonů a různých deklarácí, jež ošetřují vztahy k náboženství, na konci je uveden slovníček pojmů, ve kterém je možno dohledat jejich základní definici.

3.1.2.6 Lexikum

V textu převažuje neutrální lexikum. Můžeme zde najít i prvky poetické funkce a básnického jazyka především obrazná pojmenování: *Мухаммед совершил поклонение ал-Каабе и очистил её от языческих идолов* (O, s. 108); *От потомков их сыновей – ал Хасана и ал-Хусайна – происходит все довольно многочисленные в сегодняшнем мусульманском мире потомки „семьи Пророка“* (O, s. 110).

Dalším prostředkem básnického jazyka je personifikace: *Коран как бы показывал, что пророчество Мухаммеда – явление известное о возможное* (O, s. 105); *Во время одного из периодов уединения ему стали являться видения, а затем речения извне, возвестившие о том, что он является посланником Бога* (O, s. 104).

Autor někdy upozorňuje na obrazné pojmenování uvozovkami: *Со смертью Мухаммеда прекратился прямой „контакт“ общины с Аллахом* (O, s. 109).

V textu můžeme najít časově příznaková slova, jako jsou archaismy a historismy: *Он посылает различным царям и вождям Аравии и наместникам пограничных с Аравией областей Бизантии и Ирана послания с предложением*

принять ислам (O, 109); Али – двоюродный брат и воспитанник Мухаммеда и Заид – **вольнотпущенник** и приемный сын Мухаммеда (O, s. 105).

Dalším charakteristickým druhem slovní zásoby jsou slova přejatá, typická pro odborný styl: *За годы его правления Халифат значительно расширил свою территорию...* (O, s. 110).

Autor neopomenul ani užití knižních prostředků: *Тесные связи внутренней мединской оппозиции с мекканцами* (O, s. 108).

3.1.2.7 Syntax

V textu nejsou většinou složitá souvětí, najdeme však i několik mnohonásobně rozvitých vět. To je však také způsobeno stavbou ruské věty, která dovoluje použití interpozičního slovosledu, polovětných konstrukcí nebo přechodníků. Text se vyznačuje tím, že se autor snažil jednu větu doslova naplnit co nejvíce významy.

Z jazyka originálu vyplývá časté použití interpozičního slovosledu, který je v českých textech pouze výjimkou: *Она родила ему несколько скончавшихся в младенчестве сыновей* (O, s. 104); *В результате всего этого подошедшее к Мекке в 630 г. мусульманское войско беспрепятственно вошло в город* (O, s. 108).

Hojně se v textu vyskytují polovětné konstrukce, kvůli kterým působí věty velice složitě a často nepřehledně. Stejně jako interpoziční slovosled jsou pro ruský psaný jazyk typické a nepůsobí na rozdíl od českého jazyka příznakově. Čeština v takových případech musí většinou užít vedlejší větu: *Первоначально Мухаммед испугался начавшихся откровений* (O, s. 105); *Проповед Мухаммеда, якобы передававшая прямую речь Аллаха* (O, s. 105).

Dalším častým jevem jsou přechodníky, které v českém textu působí archaicky: *Протестуя, Мухаммед отвечал, что не может читать, так как не умеет* (O, s. 104); *Пророк, стоя на горе Арафат слушал голос архангела Джабраила* (O, s. 104).

Text obsahuje mnoho pasivních konstrukcí, které jsou typické pro odborný styl jak českého, tak ruského jazyka: *Мухаммед воспитывался в доме своего деда Абд ал-мутталиба* (O, s. 104); *Эта внутренняя мединская оппозиция неоднократно осуждается в Коране под именем лицемеров* (O, s. 107).

Jako protiklad složitým větným konstrukcím autor do textu staví za sebou jdoucí jednoduché věty, které mezi sebou nemají žádné spojovací výrazy ani explicitní vztahy: *Мекканские военные отряды появляются в Йемене. В Мекку приезжают представители различных племен и областей полуострова. Многие из приезжавших договариваются с Мухаммедом о союзе. В сражении при Хунайне в 630 г. мусульмане и их союзники отбили большое наступление на Мекку враждебных кочевых племен*(O, s. 109).

Výchozí text obsahuje, pro ruštinu typické, volné přiřazování vět bez spojovacích výrazů: *Вера в бессмертие души, покидающей тело в момент смерти, воскресение из мертвых в день Страшного суда* (O, s. 117).

Převážná většina vět je oznamovacích. Tázací větu najdeme pouze na jednom místě: *Но как молиться? Как это должно осуществляться на практике?* (O, s. 114). V textu je i několik vět rozkazovacích, ale pouze v citacích z Koránu: „*Читай! Во имя Господа твоего, который сотворил человека!*“ (O, s. 104). „*О вы, которые уверовали! Сражайтесь с теми из неверных, которые близки к вам. И пусть они найдут в вас суровость. И знайте, что Аллах – с богобоязненными!*“ (O, 123).

3.1.2.8 Styl

Z hlediska funkčního stylu jde o styl odborný, jeho funkce je odborně sdělná. Z toho plynou veškeré ostatní charakteristiky textu. Projev je strukturovaný, propracovaný, aby sloužil k co nejpřesnějšímu a nejsrozumitelnějšímu předání informací. Sekundární funkcí textu je funkce vzdělávací. Text si klade za cíl poučit adresáta a předat mu určité poznatky. Dále se vyznačuje celistvostí obsahu, přesností, jednoznačností a většinou i objektivitou. Další charakteristikou, která souvisí s odbornou stránkou publikace, je propracované a často užívané pojmosloví.

Text je nociónální, tedy pojmové povahy, zaměřený na přesné, stručné a celistvé podání informací. Proto není překvapením, že poetická funkce je v textu zastoupena minimálně, stejně tak, jako není projev emocionální ani expresivní. Záměrem textu byla především objektivita, kterou se autorovi ve většině případů podařilo udržet.

Text se pohybuje na hranici mezi stylem vědeckým a populárně naučným. Z hlediska jazykové stránky a strohé vyjadřování bez kontaktních prostředků je spíše vědeckého charakteru. Jelikož by ale mohl být určen i pro laické čtenáře, je

v tomto ohledu populárně-naučný. Také z hlediska terminologie nezabíhá do velikých podrobností, ale snaží se pouze o osvojení základního pojmosloví.

V rámci vertikálního členění textu užívá autor pro rozlišení různě závažných částí odlišné druhy písma. Termíny dává do uvozovek nebo závorek, ty nejdůležitější píše tučným písmem. Citace uvádí v uvozovkách a vlastní slova zdůrazňuje kurzívou. Publikace byla také doplněna již výše zmíněnými tabulkami. Dále najdeme v textu odkazy na odbornou literaturu a slovníček pojmů. Poznámkový aparát je v textu minimální. Autor text doplňuje citacemi z různých posvátných pramenů, v případě mého překladu se jedná o citace z Koránu.

Horizontální členění textu se vyznačuje dělením na ucelené, tematicky oddělené kapitoly a na a odstavce.

V textu naprosto převažuje postup výkladový a popisný, který je pro odborný styl typický.

3.2 Překladatelská koncepce

Překlad je sestaven do kapitol podle ruské knihy *Mirovyje religii: istorija i sovremennost'*. V českém prostředí sice na téma náboženství vyšlo mnoho publikací, avšak většina z nich je populárně-naučných. Ruský originál je spíše vědecké povahy, a proto by knihu uvítala spíše odborná veřejnost nebo běžní čtenáři, kteří se chtějí dozvědět objektivně podané stručné informace.

Modelovými čtenáři by byli stejně jako u ruského originálu primárně studenti, pedagogové, zájemci o islám a sekundárním čtenářem by mohl být i běžný zainteresovaný čtenář. U čtenáře překladu nejsou třeba znalosti ruských reálií a kultury, neboť text pojednává o kultuře islámu.

V překladu je nutné dodržet primární informativní funkci, která je zaměřena na sdělení. Také by bylo třeba zachovat ve stejné míře, jako je tomu v originálu, funkci apelativní, aby byl jasný postoj autora. Bylo by dobré pokusit se zachovat poetickou funkci, která je v textu sice minimální, ale i přesto by v překladu neměla být opomenuta.

V překladu se počítá s analogickými znalostmi čtenáře originálu a čtenáře překladu. U obou se předpokládá minimální informovanost. Proto je třeba dané pojmy patřičně vysvětlit.

Vzhledem k velkému množství termínů je nezbytné všechny vyhledat a nahradit českou transkripcí. Citace z Koránu je nutné si ověřit, nelze je překládat z ruského originálu.

Na stylistické rovině musíme vzít v potaz rozdílné vnímání konvencí a náležitostí odborného stylu u čtenářů originálu a čtenářů překladu. Pokud by nedošlo k přizpůsobení cílovému čtenáři na stylistické rovině, působil by na něho text příliš stroze, odměřeně a adresát by v textu nejspíše postrádal propojenost a návaznost.

Hlavním cílem bude vyrovnat poměr dvou jazykových systémů, vyhnout se stopám originálu v překladu, interferencím a vyvarovat se napětí ve stylu překladu, které by mohlo vzniknout převedením myšlenky do jazyka, ve kterém nevznikla. (Jiří Levý – Umění překladu, s. 68).

Snažila jsem se vycházet z překladatelských zásad, které definoval docent Levý ve své knize Umění překladu: překlad by měl odrážet styl originálu, neměl by nic přidávat ani vynechávat, musí reprodukovat ideje originálu, aby mělo dílo stejnou kulturní funkci v jazyce překladu.

3.3 Metoda překladu

Metoda překladu vychází z funkční teorie překladu. Jelikož jde o překlad odborného textu, jazyková tvořivost autora je omezena na minimum. Hlavním aspektem je pojmovost textu. Ten je závislý nejen na dobovém, ale především na národním prostředí kultury, která je v originálu popisována. Vzhledem k druhu textu a jeho převažující informativní a vzdělávací funkci bude převažovat metoda, kterou docent Levý nazývá věrná. Je žádoucí se vyhnout jakémukoliv druhu substituce domácími prvky a upřednostňovat transkripci.

Užití metody volné bude nutné v případech, kde nebude možné z hlediska jazykových systému nebo z hlediska různého fondu vědomostí a znalostí čtenáře použít metodu věrnou. Především bude muset být metoda volná užitá v případech poetické funkce a přizpůsobení stylu.

Pro získání orientace ve stylistických konvencích a diskursu byla využita paralelní česká literatura, ať už odborná nebo populárně- naučná. Stejně publikace mi také napomohly při vyhledávání terminologie. Veškerá bibliografie bude uvedena na konci bakalářské práce.

3.4 Strategie řešení překladatelských problémů

3.4.1 Rovina lexikální

V textu se často objevuje odborná terminologie, různá islámská jména nebo reálie, které se vztahují k životu muslimů, proto bylo nutné všechny vyhledat a nahradit podle českého úzu. Studiem mnoha knih a publikací jsem zjistila, že v českém prostředí není žádný ustálený způsob, kterým by se islámská terminologie psala. Někdy existovaly až čtyři různé možnosti zápisu. Někteří autoři dávali větší důraz na zachování původních fonetických vlastností, někteří se naopak snažili co nejvíce přizpůsobit slovo českému jazyku. Jednota dokonce neexistovala ani v pravopisu velkých písmen a pojmenování různých svátků, událostí nebo názvů posvátných knih. Jedním z takových termínů je *Лайлат ал-кадр – ночь предопределения* (O, s. 105), do češtiny se překládá jako *noc úradků, noc osudu, noc moci nebo noc božího předurčení*. Nakonec jsem zvolila variantu „noc úradku“ (P, s. 9) podle českého překladu Koránu, který je v současné době považován za hlavní pramen při překládání pojmů do češtiny.

Častým překladatelským postupem bylo vynechání nadbytečných pasáží nebo slov: *В то же время мусульманское духовенство учит, что Аллах передавал Коран Мухаммеду через архангела Джабраила отдельными откровениями, главным образом по ночам, **через видения*** (O, s. 104) - *Muslimské duchovenstvo také učí, že Alláh sesílal Korán Muhammadovi především v noci, po jednotlivých zjeveních prostřednictvím archanděla Džibríla* (P, s. 9). V českých publikacích se zjevení a vidění používá prakticky v synonymickém významu, proto by bylo zbytečné nechat větu podle originálu, byla by příliš komplikovaná a nepřehledná. K vynechání také došlo u věty, ve které jsem se snažila vyhnout zbytečnému opakování: *Имен этих – 99. Например, Милостивый, Милосердный, Верный – это **божественные имена*** (O, s. 119) - *Božích jmen je celkem devadesát devět, například Milostivý, Milosrdný, Věrný*. (P, s. 21); *Ислам категорически запрещает в **дневное время суток** не только прием пищи и питье, но и нюхать что-либо съедобное – от восхода солнца до захода солнца* (O, s. 120) - *Od východu do západu slunce islám kategoricky zakazuje nejen příjem potravy a pití, ale také jen přičichnutí k čemukoliv požitelnému* (P, s. 22).

K transpozici došlo například v názvech kapitol. Kapitola *Основные источники вероучения ислама* (O, s. 111) byla přeložena jako *Hlavní prameny islámské věrouky* (P, s. 15) a kapitola s názvem *Культ ислама* (O, s. 119) byla převedena jako *Islámský kult* (P, s. 21), a to z důvodu, že čeština dává obecně přednost shodným přívlastkům před neshodnými.

Překladačský postup modulace byl uplatněn v následující větě: *Сурь мекканские (более ранние) и мединские (более поздние) перемешаны* (O, s. 112) - *Starší súry mekkánské a súry mladší, medinské, jsou pomíchané* (P, s. 15). Při této změně jsem přihlédla k tradičnímu vyjádření v české oblasti.

3.4.2 Rovina syntaktická

Překlad se většinou drží struktury ruských vět. Muselo však docházet k rozdělování delších konstrukcí, jež by čtenáři znesnadňovaly pochopení a v češtině by působily nepřirozeně. K těmto změnám docházelo především proto, že čeština nepoužívá interpoziční slovosled, polovětné konstrukce ani přechodníky. Také docházelo k záměně pasivních konstrukcí na aktivní, aby nebyl text přesycen pasivy. Některé věty byly pozměněny z důvodu aktuálního členění větného. Rozdělení do odstavců bylo plně respektováno i v překladu.

Co se týká formální stránky textu, snažila jsem se, pokud to šlo, vynechat zápornky a začlenit jejich obsah do textu, také jsem se zbavovala pomlček, které nejsou v českém textu tak časté.

Ke změně trpného rodu na činný došlo například ve větě: *В юности Мухаммед нанялся вести торговые дела богатой мекканской вдовы Хадиджи бинт Хувайлим* (O, s. 104) - *Již v mládí **vstoupil** do služeb bohaté mekské vdovy Chadídži bint Chuwajlid, aby řídil její obchodní záležitosti* (P, s. 8).

Z důvodu interpozičního slovosledu bylo často nutné věty rozdělit, zaměnit jejich pořadí, nebo použít větu vedlejší: *Она родила ему несколько скончавшихся в младенчестве сыновей, в том числе Касима, по которому Мухаммеда звали Абу-ал-Касим, и четырех дочерей: Рукайю, Умм Кулсум, Зайнаб и Фатиму* (O, s. 104) - *Porodila mu čtyři dcery - Ruqaiju, Umm Kulthúm, Zajnam a Fátimu. Všichni jejich synové **zemřeli ještě v kojeneckém věku**. Podle jednoho z nich, Qásima, nazývali Muhammada Abu al-Qásim* (P, s. 8).

Kvůli aktuálnímu členění větnému bylo několikrát pozměněno pořadí vět. V češtině stojí réma na konci věty, kdežto v ruštině je často právě na jejím začátku: *Однако примирение, нарушавшее главный принцип нового учения – строгое единобожие, не состоялось, и борьба обострилась* (O, s. 106) - *Konflikt se však vyhrotil, neboť smíření by narušovalo hlavní princip nového učení, kterým byl přísný monoteismus* (P, s. 10).

Jelikož čeština neoplývá přechodníky ani polovětnými konstrukcemi, je nutné je nahradit vedlejšími větami nebo vazbami bez přechodníků: *В представлении мусульман это бестелесные существа, выполняющие волю Аллаха* (O, s. 117) - *V muslimských představách jsou to nehmotné bytosti, které naplňují vůli Alláha* (P, s. 19); *Протестуя, Мухаммед отвечал, что не может читать, так как не умеет* (O, s. 104) - *Muhammad protestoval, že nemůže přednášet, neboť to neumí* (P, s. 8).

V ruském originále bylo mnoho pomlček, které se v češtině sice také vyskytují, ale ne v takovém množství, proto byly na mnohých místech odstraněny: *К ним относятся Джабраил, Михаил, Асрафил, Азраил. Мусульмане также верят в существование ангелов смерти – Накира и Мункара, стража рая – Ридвана, стража ада – Малика* (O, s. 117) - *Muslimové také věří v existenci andělů smrti jako je Nakír a Munkar, ve strážce Ráje Ridwána a strážce Pekla, kterým je Málik* (P, s. 19).

Ruský text je v neposlední řadě typický připojováním vět bez spojovacích výrazů a bez explicitně vyjádřených vztahů, proto v překladu docházelo k větší explicitaci a vyjádření náležitých vztahů: *Вера в бессмертие души, покидающей тело в момент смерти, воскресение из мертвых в день Страшного суда* (O, s. 117) - *Víra v nesmrtelnost duše, která tělo opouští v momentě smrti, a víra ve vzkříšení z mrtvých v den Posledního soudu* (P, s. 19).

3.4.3 Rovina stylistická

Obecně jsem se snažila zachovávat styl autora, avšak ruský text nebyl tolik koherentní, jako bývají české texty, proto bylo obecným postupem na této rovině doplňování konektorů a deiktických slov, aby na sebe text významově navazoval, byl propojený a působil lineárně: *Чтобы не сделать малейшей ошибки, которая лишила бы молитву ее действия, верующие располагаются в мечетях рядами позади предстоятеля (имама) и подражают всем его движениям* (O, s. 120) - *Aby při modlitbách nedocházelo k drobným chybám, které by je připravily o efekt,*

shromažďují se věřící v mešitách a následují pohyby imáma. **Ten** stojí vpředu a ostatní v řadách za ním. (P, s. 22).

Použití konektorů, které text propojují, demonstruje následující věta: *Ha nyumu iz Mekku v Medynu palomniki posещают z. Tauf*(O, s. 121) - *Na cestě z Mekky do Mediny poutníci také navštěvují město Tá'if* (P, s. 23).

Ruština často používá neosobní vazby, v českých textech je však typičtější zapojení čtenáře do komunikace prostřednictvím inkluzivního plurálu. Výsledkem je, že v překladu se vyskytuje více kontaktních prostředků než v originále: **Чтобы вникнуть** в существо мусульманского паломничества, необходимо иметь представление о местах, где оно проходит (O, s. 121) - **Абычот pochopili** podstatu muslimské pouti, musíme mít představu o místech, kde probíhá (P, s. 23).

Jak již bylo zmíněno výše, text obsahuje kromě spisovného jazyka také archaismy, historismy a slova přejatá. Ve většině případů byl prvek zachován na stejném místě, v některých větách to však nebylo možné a došlo k nivelizaci, použití neutrálnějšího výrazu: *Первым ислам приняли жена Мухаммеда – Хадиджа, поверившая в пророческую миссию мужа, Али, двоюродный брат и воспитанник Мухаммеда и Зайд – вольноотпущенник и приемный сын Мухаммеда* (O, s. 105) - *Jako první přijala islám Muhammadova žena Chadídža, jež uvěřila v prorocké poslání svého manžela, po ní jeho bratranec a svěřenec Alí a také Zajd, otrok, kterému dal Muhammad svobodu a přijal ho za svého syna* (P, s. 9).

Častým prostředkem na stylistické rovině byla kompenzace. Často byla příznaková slova v českém textu nahrazena na jiných místech: *Затем были собраны большие силы для решительной борьбы с Меккой* (O, s. 108) - *Následně byly zmobilizovány velké síly pro rozhodující bitvu s Mekkou* (P, s. 12).

Ke změně stylu došlo v následující větě. V ruštině byl použit minulý čas, avšak v překladu byl využit princip zpřítomnění děje, který je v češtině velice častý: *Победа над Меккой еще более укрепила уверенность Мухаммеда в себе и подняла его политический и религиозный авторитет в Аравии* (O, s. 108) - *Vítězství nad Mekkou ještě více upevňuje Muhammadovu důvěru v sebe sama a zvyšuje jeho politickou a náboženskou autoritu v Arábii* (P, s. 12).

Některé překladové věty měly oproti ruštině obrazné pojmenování navíc: *Таким же образом в шариае закреплялась обязанность мусульманина подчиняться*

халифу и государственной власти (O, s. 115) - *Díky tomu se v šaríe **zakotvila** povinnost muslima podřídit se chalífovi a státní moci* (P, s. 18).

3.4.4 Rovina pragmatická

V textu se vyskytuje mnoho termínů, které bylo třeba vyhledat v českých publikacích, ověřit jejich správnost a nahradit je odpovídající českou transkripcí. Žádná taková odpovídající jednotná transkripce islámských pojmů neexistuje a je možné si vybrat z několika variant. Za prvé jsou to velice věrné přepisy slov, pro které by ani česká klávesnice neměla znaky, poté je střední cesta přepisu slov, která se drží arabské výslovnosti a zápis je pro českého čtenáře srozumitelný. Poslední druh se nejčastěji používá v populárně-naučných knihách a v médiích, termíny jsou maximálně přizpůsobeny českému pravopisu. Také se do toho v některých publikacích míchají anglické transkripce. Po konzultaci s Prof. PhDr. Lubošem Kropáčkem CSc., českým islamistou, který v současné době působí jako profesor na UK na Ústavu Blízkého východu a Afriky, jsem přistoupila ke zlaté střední cestě. Důvodem bylo také to, že originál je spíše vědeckého charakteru a chtěla jsem se tohoto postupu držet. Veškeré pojmy byly konzultovány s profesorem Kropáčkem, aby nedocházelo k nesrovnalostem v překladu z hlediska terminologie.

V textu bylo bohužel při překladu nalezeno příliš mnoho chyb, a to dosti zásadních. Jednalo se jak o chyby věcné, tak o chyby formální.

Z formálního hlediska chybí u několika pojmů vysvětlení pro čtenáře. Text je spíše vědeckého charakteru, ale vzhledem k jeho stylu, který počítá s nezasvěceným čtenářem, je nutné všechny pojmy vysvětlit. Autor například úplně zapomněl objasnit termín šaríá, qibla nebo saqar, které jsou v textu bez jakéhokoliv předešlého uvedení a nelogicky dochází k výkladu až v dalších pasážích textu.

V části, kde uvádí autor jména andělů, jako je Džibríl, Miká'íl, Isráfíl a další, by bylo vhodné doplnit i zdomácnělé podoby jmen, v našem případě by to byly české podoby Gabriel, Michael nebo Rafael, aby čtenář věděl, o jaké anděly se jedná.

Mezi největší pochybení v textu patří tvrzení, že vyznání víry je namaz, což je naprosto chybné, neboť vyznání víry se nazývá šaháda a namaz je turecká podoba výrazu salát, který označuje modlitbu.

Další chybou je pasáž o tom, že bylo Muhammadovi sesláno znění Koránu na hoře Safá. Tato hora sice patří mezi jedno z posvátných míst, avšak Korán byl Muhammadovi předán na hoře Hirá.

Autor si také v textu protiřečí, neboť jednou zmínil, že Arafát je hora a podruhé, že jde o údolí, ani jedno z tvrzení není správně, neboť Arafát je pouze pahorek.

Další chybou je věta, která tvrdí, že Muhammadovou oblíbenou ženou byla Áiša, bohužel ani zde neměl autor pravdu, neboť všechny publikace uvádějí, že jeho oblíbenou ženou byla Chadídža.

Dále autor tvrdí, že bezvěrci se nazývají džaurové, bohužel jde opět o turecké slovo a nevěřící se v islámu nazývají káfirové.

Nedostatkem je, že autor v originálu neuvedl u všech citací z Koránu, kde je možné je najít.

Poslední výraznou chybou je zmínka o tom, že měl se svou ženou Chadídžou několik synů, neboť s Chadídžou měl Muhammad syny pouze dva.

Všechny výše zmíněné problémy by znesnadnily čtenáři přístup ke správným informacím, přidělaly by mu práci s dohledáváním pojmů a způsobily by narušení vzdělávací a informativní funkce, které jsou v textu primární.

3.5 Typologie překladatelských posunů

V následujícím oddíle budu opět vycházet z knihy Jiřího Levého – Umění překladu. Levý rozděluje překladatelské tendence na několik druhů:

1. Použití obecného výrazu místo konkrétního – generalizace
2. Použití stylisticky neutrálního slova místo citově zabarveného - nivelizace a její opak intenzifikace
3. Malé využití synonym
4. Intelektualizace
  - zlogičťování textu
  - vykládání nedořečeného
  - formální vyjadřování syntaktických vztahů

(Jiří Levý – Umění překladu, s. 145 – 146).

3.5.1 Posuny na rovině lexikální

Na rovině lexikální docházelo nejčastěji ke generalizaci nebo konkretizaci. Ke generalizaci především z důvodů, že v českém jazyce neexistoval odpovídající výraz, a ke konkretizaci především proto, aby se slova v textu neopakovala a nedošlo k malému užití synonym. Příkladem konkretizace je například: *Среди последователей ислама **есть** несколько версий происхождения религии и основы вероучения – Корана (O, s. 104) - Mezi stoupenci islámu **se traduje** několik verzí o vzniku náboženství a základu věrouky, tedy Koránu (P, s. 8).*

Ke generalizaci bylo přistoupeno například ve větě: *Молитва **есть** полное **богослужение**, совершаемое пять раз в день: между рассветом и восходом солнца, в полдень, после полудня, вечером и при наступлении ночи (O, s. 119) - Jde o stanovený **soubor pěti modliteb**, které se uskutečňují mezi rozedněním a východem slunce, v poledne, po poledni, večer a nakonec po setmění a před východem slunce (P, s. 21); каждый «ракат» – это ритуал, включающий ряд точно предписанных телесных движений и столь же строго установленный порядок религиозных формул, которые должен произнести **молящийся** (O, s. 120) - každá ra'ka představuje rituál přesně předepsaných fyzických pohybů a přísně stanovený sled náboženských formulí, které musí **člověk při modlení pronést** (P, s. 22).*

Na rovině lexikální také najdeme intelektualizaci, především vykládání nedořečeného: *В исламе многократное восхваление Аллаха и повторение его девяносто девяти «прекрасных имен» считается **благочестивой обязанностью** (O, s. 124) - Mnohonásobné velebení Alláha a opakování jeho devadesáti devíti „překrásných jmen“ je považováno za **povinnost zbožného člověka** (P, s. 25).*

3.5.2 Posuny na rovině syntaktické

Na rovině syntaktické jasně převládá intelektualizace, a to jak vykládání nedořečeného, formální vyjadřování syntaktických vztahů nebo zlogičťování textu.

Kvůli lepším logickým návaznostem textu byla změněna následující věta: *По одной из них Мухаммед любил одиночество и благочестивые размышления, часто удалялся в соседние с Меккой горы, был знаком с основами иудаизма и христианства, со взглядами аравийских монотеистов-ханифов. Когда Мухаммеду было около 40 лет, во время одного из периодов уединения ему стали*

являться видения, а затем речения извне, возвестившие о том, что он является посланником Бога (O, s. 104) - Podle jedné z nich Muhammad miloval samotu a pobožná rozjímání, znal základy judaismu i křesťanství a byl seznámen s názory arabských monoteistů „hanífů.“ Často odcházel do hor sousedících s Mekkou. Když bylo Muhammadovi okolo 40 let, začal mít během osamění vidění a poté slyšel hlas, který zvěstoval, že je Poslem Božím (P, s. 8).

Příkladem vykládání nedořečeného na syntaktické rovině je například věta: **Жившие там** языческие и принявшие иудаизм арабские племена находились в состоянии затянувшихся и запутанных междоусобиц... (O, s. 106) - **Život zdejších lidí** byl plný nekonečných a komplikovaných rozbrojů mezi pohany a arabskými kmeny, které přijaly judaismus... (P, s. 10).

Formální vyjadřování syntaktických vztahů bylo způsobeno volným přiřazováním vět v ruském textu, v překladu byly vztahy většinou explicitně vyjádřeny: *Обучение Сунне – важная часть религиозного воспитания и образования, а знание Сунны и следование ей – один из главных критериев авторитетных предводителей верующих* (O, s. 114) - Studium sunny je důležitou součástí náboženského vychování a vzdělání, znalost a respektování jejích pravidel je jedním z hlavních kritérií pro to, aby se člověk mohl stát uznávaným vůdcem věřících (P, s. 17).

Ruština také často používá přístavkové vazby, které se v češtině většinou nahrazují vysvětlením nebo vedlejší větou: *Выбор наиболее достоверных всецело относился к усмотрению богословов-правоведов и судей* (O, s. 223) - **Výběr těch nejdůvěryhodnějších zcela záležel na rozhodnutí soudců a teologů, kteří byli zároveň právníky** (P, s. 16).

3.5.3 Posuny na rovině stylistické

Z hlediska stylistiky docházelo nejčastěji k opačné tendenci, než kterou docent Levý nazývá malým využitím synonym. Ruský text nepovažuje vyloženě za chybu opakování slov a ani v českém odborném textu tomu tak není, pokud se například jedná o termíny. V ostatních případech jsem se však snažila využívat synonym co nejčastěji: *Чтобы вникнуть в существо мусульманского паломничества, необходимо иметь представление о местах, где оно проходит. Местом паломничества является Саудовская Аравия – область Хиджаз, где **находятся***

два небольших священных города мусульман – Мекка и Медина. В Мекке **находится** Кааба со священным «черным камнем» (Хаджар аль-асвад), в окрестностях Мекки – холмы Сафа и Мерв, священный колодец Земзем и в долине Арафат – местность Муздалаф. В Медине **находятся** могилы Мухаммеда, его дочери Фатимы, праведных халифов Абу Бакра, Омара, Османа, могилы жены Мухаммеда Айши, Мечеть Мухаммеда (Масджид набави) (O, s. 121) - *Abychom pochopili podstatu muslimské pouti, musíme mít představu o místech, kde probíhá. Pout' se odehrává na území Saudské Arábie, v oblasti Hidžáz, kde se **nachází** dvě nevelká posvátná města muslimů Mekka a Medina. V Mekce **najdeme** svatyně Ka'ba s posvátným černým kamenem (hadžarem). V okolí Mekky se **nalézají** pahorky Safá a Marwá, posvátný pramen zamzam a v oblasti Muzdalifa pahorek Arafát. V Medině **stojí** náhrobky Muhammada, jeho dcery Fátimy, pravověrných chalífů Abú Bakra, Umara, Usmána, Muhammadovy ženy Áiši a také Prorokova mešita (Masdžid al Nabawí) (P, s. 23).*

3.5.4 Posuny na rovině pragmatické

Na pragmatické rovině docházelo nejčastěji k vnitřním vysvětlením pro cílového čtenáře nebo k některým opravám chyb autora, které by čtenáři znesnadnily pochopení daného pojmu. Věcné chyby byly v textu většinou ponechány.

Jelikož autor používá termíny, aniž by je předem vysvětlil, bylo na několika místech přistoupeno k vnitřní vysvětlivce: *Важнейшим источником **шариата** считается Коран (O, s. 111) - Nej důležitějším zdrojem **islámského práva „šaríí“** je Korán (P, s. 15).*

Opravena byla také chyba ve větě, kde autor tvrdí, že Arafát je údolí: *в окрестностях Мекки – холмы Сафа и Мерв, священный колодец Земзем и в **долине Арафат** – местность Муздалаф (O, s. 121) - V okolí Mekky se nalézají pahorky Safá a Marwá, posvátný pramen zamzam a v oblasti Muzdalifa **pahorek Arafát** (P, s. 23).*

K přizpůsobení cílovému adresátovi také došlo, pokud by pouhá transkripce termínu znesnadnila čtenáři správné pochopení nebo nalezení pojmu v jiných pramenech: *Он прибыл туда 12 или 18 **раби I**, т.е. 24 или 22 сентября 622 г. С первого месяца (ал-мухаррам) этого года мусульмане (**при Умаре I**)... (O, s. 106) - Dorazili sem buď 12. nebo 18 den měsíce „**rabí al-awwal**“, to znamená 22. nebo*

24. září roku 622. Za vlády chalífy **Umara ibn al-Chattába**... (P, s. 10). Termíny byly zaměněny podle českého úzu, kde se používá celý název měsíce rabí al-awwal a celé jméno chalífy Umara. Pokud bychom nechali znění z originálu, čtenář by nejspíše dané termíny hledal velice problematicky. Navíc v této větě došlo ke změně pořadí data, jak je pravidlem v českém prostředí.

Citace z Koránu byly opatřeny poznámkou, která odpovídá místu, kde by ji čtenář našel v českém Koránu od Ivana Hrbka.

Pro přepis termínu byla použita ustálená transkripce. V textu komentáře byla využita transkripce s výjimkou bibliografických údajů, kde jsem se řídila transliterací.

4 ZÁVĚR

Cíl mé bakalářské práce spočíval ve vytvoření funkčně ekvivalentního překladu čtyř kapitol o islámu z knihy *Mirovyje religii: istorija i sovremennost'*. Dalším záměrem byl odborný komentář překladu, který zahrnoval analýzu výchozího textu, překladatelskou koncepci, metodu a rozbor překladatelských posunů a problémů.

Při překladu byla brána v úvahu fiktivní situace, která spočívala ve vydání českého překladu knihy *Mirovyje religii: istorija i sovremennost'*. Úmyslně byl brán ohled na českého čtenáře, kterému byl text přizpůsoben na všech rovinách, jak na rovině lexikální, která zahrnovala terminologii, tak na rovině estetické, která v sobě nese požadavky na podobu stylu odborného textu. Při opravdovém vydání by však bylo nutné opravit chyby, kterých se autor v originále dopustil a doplnit veškeré citace z Koránu poznámkou, kde je možné je najít v českém vydání.

Snahou bylo zachovat veškeré funkce výchozího textu, především jeho informativní a vzdělávací funkci. Úsilím také bylo, ponechat ve stejné míře funkci apelovou, poetickou a doplnit český překlad o funkci fatickou.

Překlad se snažil dodržet zásady podle Jiřího Levého, vyhýbal se interferencím a stopám originálu v překladu. Snažil se vyvarovat napětí v cílovém textu, vyrovnat poměr dvou jazykových systémů a poměr vědomostí různých čtenářů. Výsledkem by mělo být, že bude překlad plnit stejnou kulturní funkci v cílové kultuře.

5 RESUMÉ

Cílem bakalářské práce bylo vytvoření překladu čtyř odborných kapitol z knihy *Mirovyje religii: istorija i sovremennost'*. Snahou bylo zachovat informativní a vzdělávací funkci a zachovat stylistické náležitosti odborného textu.

Hlavním problémem byla otázka terminologie, bylo třeba veškeré pojmy vyhledat, ověřit a nahradit je českou transkripcí.

Druhým cílem byla analýza výchozího textu, popsání překladatelských problémů, metody a koncepce překladu a také posunů, které při překladu vznikly.

SUMMARY

The primary goal of this bachelor thesis is to create the translation of four learned chapters in book *The World's Religions: Past and Present*. At the same time, the Czech translation has to maintain the informative and educational functions just as the stylistic features of the professional text.

Terminology represented the main problem of the work. It was necessary to search all the terms, verify them and replace them with Czech transcription.

Secondary goal of the thesis is to analyze the original text. This includes description of the translation problems, methods and concepts of the translation and also the shifts that emerged over translating.

6 BIBLIOGRAFIE

6.1 Primární literatura

ZELENKOV, M. JU. *Mirovyje religii: istorija i sovremennost'*. Moskva: MIIT, 2003.

6.2 Sekundární literatura

ROGERSON, Barnaby. *Prorok Muhammad*. 1. vyd. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2004. 200 s. ISBN 80-7106-732-6.

KROPÁČEK, Luboš. *Duchovní cesty islámu*. Vyd. 1. Praha: Vyšehrad, 1993. 292 s., [16] s. obr. příl. ISBN 80-7021-125-3.

DENNY, Frederick Mathewson. *Islám a muslimská obec*. V českém jazyce vyd. 1. Praha: Prostor, 1998. 194 s. Obzor; sv. 12. Náboženské tradice světa; 5. ISBN 80-85190-69-9.

IBN ISHÁK, Muhammed. *Muhammad: život Alláhova proroka*. Vyd. 1. Voznice: Leda, 2009. 230 s. ISBN 978-80-7335-184-7.

CROFTER, Warren. *Velká kniha islámu*. Vyd. 1. [Praha]: BVD, 2006. 242 s. ISBN 80-903754-0-5.

ARMSTRONG, Karen. *Muhammad: prorok, jeho život a poselství našemu času*. V Řitce: Daranus, 2009. 199 s. ISBN 978-80-86983-35-6.

OSTŘANSKÝ, Bronislav. *Malá encyklopedie islámu a muslimské společnosti*. 1. vyd. Praha: Libri, 2009. 255 s. ISBN 978-80-7277-404-3

ABDALATI, Hammudah. *Zaostřeno na islám*. Nové, přeprac. a opr. vyd. V Praze: Ústředí muslimských obcí, 2010. 203 s. ISBN 978-80-904373-6-4.

LEVÝ, Jiří a HAUSENBLAS, Karel, ed. *Umění překlada*. 2., dopl. vyd. Praha: Panorama, 1983. 396 s. Pyramida.

ČECHOVÁ, Marie et al. *Stylistika současné češtiny*. Vyd. 1. Praha: ISV, 1997. 282 s. Jazykověda. ISBN 80-85866-21-8.

Vznešený Korán: komentářem a rejstříkem opatřený překlad významu do jazyka českého. Vyd. 1. V Praze: AMS ve spolupráci s TWRA, 2007. 760 s. ISBN 978-80-902419-4-7.

LHOTOVÁ, K. *Dom v izgnanii. Očerki o ruskéj emigracii v Čechoslovakii 1818 – 1945*. Praha, 2008. Bakalářská práce na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy na ústavu translatologie. Vedoucí práce PhDr. Danuše Oganesjanová, CSc.

6.3 Slovníky a příručky

GREPL, Miroslav a kol. *Příruční mluvnice češtiny*. Vyd 2., opr. [i.e. 3. vyd.]. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2008. 799 s. ISBN 978-80-7106-980-5.

MEJSTŘÍK, Vladimír, ed. *Slovník spisovné češtiny pro školu a veřejnost: s Dodatkem Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy České republiky*. Vyd. 3., opr. Praha: Academia, 2003. 647 s. ISBN 80-200-1080-7.

ŠAUR, Vladimír. *Pravidla českého pravopisu: s výkladem mluvnice*. Praha: Ottovo nakladatelství, ©2012. 456 s. ISBN 978-80-7451-169-1.

CVRČEK, Václav a kol. *Mluvnice současné češtiny. 1, Jak se píše a jak se mluví*. Vyd. 1. V Praze: Karolinum, 2010. 353 s. ISBN 978-80-246-1743-5.

6.4 Elektronické zdroje

Islamweb

URL: <http://www.islamweb.cz> [citováno 6. května 2012]

Velká světová náboženství

URL: <http://www.nabozenstvi.apu.cz> [citováno 6. května 2012]

Korán

URL: <http://koranoislamu.cz> [citováno 6. května 2012]

Britské listy

URL: <http://www.blisty.cz> [citováno 6. května 2012]

Internetová jazyková příručka

URL: <http://prirucka.ujc.cas.cz> [citováno 6. května 2012]